

Tautinių

BENDRIJŲ NAUJIENOS

2025 Nr. 3 (94)

DINGĖS ŠTETLAS
THE LOST SHTETL | דאָס פאַרשוונדענע שטעטל

Šeduvoje atidarytas Baltijos šalyse didžiausias
žydų istorijos muziejus „Dingęs štetlas“.

Tautinių bendrijų namai dalyvavo Tautų mugėje 2025

Rugsėjo 20 d. tris dienas vykusioje Tautų mugėje koncertą „Susitikime Vilniuje“ surengė Tautinių bendrijų namai. Vilniečiams ir svečiams koncertavo Vilniaus ukrainiečių bendrijos kolektyvas „Svitanok“, vadovė Tatjana Morgun, Tradicinių dainavimų grupė „Belaruski cud“ („Baltarusiškas stebuklas“), vadovė Sviatlana Chakushka, Baltarusių folkloro kolektyvas „Svitanak“, vadovė Maryna Struneuskaja, Vilniaus vokiečių ansamblis „Heimatgruss“, vadovė Rima Kurienė, Kirgizų bendruomenės solistai, Lietuvos totorių folkloro ansamblis „Efsane“, vadovė Elnara Churlu, Graikų bendruomenės Lietuvoje „Pontos“ klubas „Šiaurės Atėnai“, vadovas Georgios Macukatov.

Tautinių bendrijų namai išitraukė ir pristatant tautinių mažumų kulinarinį paveldą bei meninius dirbinius. Amatininkų kūrybą pristatė baltarusiai, o kulinarinį paveldą – uzbekai.

Po vasaros džiaugsmų, darbų ir naujų įspūdžių vėl susitinkame. Tiesa, susitikome įvairiuose Jūsų renginiuose. Vasaros pabaiga ir rudens pradžia pažėrė gausybę įdomių ir turiningų renginių, tik gaila, kad nebuvo įmanoma susipažinti visuose juose apsilankyti ir juos aprašyti. Todėl esame dėkingi visiems, kurie nors nediduke žinute ir nuotrauka pasidalijo savo įspūdziais. Visaginas minėjo 50-metį, Kaune vyko įspūdingas festivalis „Kultūrų sodas 2025“, Vilniuje šurmuliavo „Tautų mugė 2025“, Trakų pilyje skambėjo totorių muzika ir dainos, platiškai judesiais žavėjo šokėjos. Tarptautinis totorių kultūros festivalis nepaliko abejingo nė vieno atėjusio. Kiek daug galima padaryti per trumpą laiką parodė Totorių kultūros centras, per savaitę trukusius mokymus surengęs puikų koncertą, o kur dar tradicinis tarptautinis „Gypsy Fest 2025“ festivalis, Europos žydų kultūros dienos, Ukrainos nepriklausomybės minėjimas ir daugelis kitų puikių renginių.

Besibaigianti vasara ir pirmasis rudens mėnuo primena ir skaudžius Lietuvoje vykusius įvykius – romų genocidą ir Holokaustą. Jų aukų atminimas – priminimas kiekvienam, kokia svarbi taika ir pagarba žmogui, nepaisant jo tautybės, tikėjimo, odos spalvos.

Gerbiami skaitytojai, mums visada malonu sulaukti Jūsų kvietimų, kad ir nedidelių žinučių apie renginius ir žmones, prie kurių pagerbimo galime prisidėti.

Daugiau informacijos rasite internete:

www.tmde.lrv.lt/lt

www.tbn.lt

www.klaipedatkc.lt

 TautiniuBendrijuNamai

 154kulturos

Leidėjai

Leidžia VšĮ Tautinių bendrijų namai

Raugyklos g. 25, LT-01140 Vilnius

Tel.: 0 5 216 0408

El. p.: info@tbn.lt

Leidinį remia Tautinių mažumų departamentas
prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

ISSN 2029-7394

Tiražas: 600 vnt.

Leidinį spaudai parengė VšĮ „Bendrauk, ugdyk save, keiskis“

Maketavo Šarlota Jaraitė-Bovina

Spausdino UAB „Spaudos praktika“

Leidėjų nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone

Turiny

AKTUALIJOS

Šeduvoje atidarytas žydų istorijos muziejus „Dingęs štetlas“.....	2
Atkurtam Tautinių mažumų departamentui – jau 10 metų.....	3
Tarptautinėje vasaros mokykloje Budapešte – mažumų teisės.....	4
Aptartas ESBO ir TMD bendradarbiavimas	4
Festivalyje „Būtent!“ – diskusijos apie tautinių mažumų dabartį ir ateitį.....	5
Bendriją „Dačija“ aplankė žurnalistai iš Moldovos.....	5
„Bendraamžių akademija“: kai jaunimas tampa pokyčių kūrėjais.....	6
Romų jaunimas lankėsi Estijoje.....	6
Konferencijoje – Nikėjos susirinkimo reikšmė.....	6
Ukrainiečiai paminėjo savo šalies nepriklausomybę.....	7

APDOVANOTI UŽ NUOPELNU

Česlav Okinčic: „Man būti lenku ir Lietuvos piliečiu yra istorinė kategorija“.....	9
Didžiuojuosi, kad esame dalis Moldovos.....	13
Misija – Švenčionių krašto žydų istorinės atminties saugojimas.....	15

JUOS PRISIMENAME

(Ne)pažįstamas Simonas Dachas	17
-------------------------------------	----

KULTŪRA

Gyvenimas tarp kūrėjų ir kūrybos.....	20
Gimusi būti poete	21
Daugiaspalvis „Kultūrų sodas 2025“.....	23
Vasaros atradimai – kalba, istorija, nuotyčiai.....	25
Vilniaus latviai prisiminė Janį Rainį ir pagerbė Guntą Ronę.....	26
XII totorių kūrybinės vasaros mokyklos baigiamasis koncertas.....	27
Įspūdingas Tarptautinis totorių kultūros festivalis.....	28
Graikų šokiai gundo ne tik graikus.....	28
Nuskambėjo kasmetinis festivalis „Gypsy Fest 2025“.....	29
Paminėtas Leibos Lipšico šimtmetis	30
Popietė M. K. Čiurlioniui.....	30
Unikalus koncertas Kauno geležinkelio stotyje.....	30
Visagino 50-metis subūrė visas tautybes šventei.....	31

JIEMS MŪSŲ PAGARBA

Ilzenbergo dvare – popietė Livijai Majoresku-Dimšienei atminti	32
Panerių memoriale pagerbta romų genocido aukų atmintis.....	32
Vilniaus Shalom festivalis pradėtas genocido paminėjimu.....	32

Šeduvoje atidarytas žydų istorijos muziejus „Dingęs štetlas“

Rugsėjo 20 d. duris atvėrė Šeduvos žydų istorijos muziejus „Dingęs štetlas“. Šis didžiausias žydų istorijos muziejus Baltijos šalyse – paminklas visiems Lietuvoje iki Antrojo pasaulinio karo buvusiems štetlams.

Žodis „štetlas“ šiandien girdimas retai. Šiuo „miestelį“ reiškiančiu jidiš kalbos žodžiu žydai vadino savo gyvenamąsias vietas. Tačiau štetlai – ir tie patys regionų miesteliai, kuriuose gyveno ir tebegyvena lietuviai.

Muziejaus statybų pradžią žyminti kapsulė Šeduvos pakraštyje, netoli senųjų Šeduvos žydų kapinių esančiame lauke, buvo įkasta 2018 metais. Muziejaus statybos ir įrengimas užtruko septynerius metus. Per tą laiką plyname lauke iškilo garsaus suomių architekto Rainerio Maklamäki suprojektuotas muziejaus pastatas, iš toli primenantis miestelį, kuriame šalia paprastų gyvenamųjų namų akį patraukia sinagogos stogo forma. Šalia muziejaus įkurtas Prisiminimų parkas – įspūdingas italų kraštovaizdžio architektų „Enea Landscape Architecture“ sukurtas gyvas memorialas, pagerbiantis Šeduvos žydų bendruomenės atminimą.

Muziejaus ekspozicijos dizainą kūrė JAV dizaino bendrovė „Ralph Appelbaum Associates“, kūrusi ir

JAV Holokausto memorialinį muziejų.

Ekspozicija išdėstyta dešimtyje galerijų ir prasižada nuo įžanginio filmo, pasakojančio, kaip žydai

Ekspozicija primena Šeduvos žydų gyvenimą.

Nuotr. Karolinos Baltmiškės

įsikūrė dabartinės Lietuvos teritorijoje ir gyveno iki Pirmojo pasaulinio karo.

Pagrindinis muziejaus pasakojimas, kuriam skirta didžioji ekspozicijos dalis, koncentruojasi į tarpukarį, Antrojo pasaulinio karo metus ir pokarį. Muziejaus ekspozicijoje atgyja tarpukario Šeduva ir ten gyvenusi žydų bendruomenė. Didžiausioje muziejaus galerijoje atkuriama Turgaus aikštė, kuri buvo ne tik prekybos ir kasdieninių susitikimų vieta, bet ir erdvė pilietinėms iniciatyvoms ar kultūriniam gyvenimui.

Muziejaus „Dingęs štetlas“ lankytojai kviečiami į kelionę laiku – įžengę į muziejų jie gali patekti į jau neegzistuojančią tarpukario Šeduvą, kurioje vieni šalia kitų gyvena ir žydai, ir lietuviai. Mes kviečiame lankytojus atrasti Šeduvos žydus, susipažinti su jų religiniu ir visuomeniniu gyvenimu, emigracijos kryptimis, sekti jų profesinius pasirinkimus ir svajones.

Muziejaus pastatas iš toli primena miestelį.

Nuotr. Karolinos Baltmiškės

Prieš muziejaus „Dingęs štetlas“ atidarymą. Iš kairės – muziejaus direktorius Jonas Dovydas, architektūros kompleksą suprojektavęs suomių architektas Raineris Mahlamäki ir žydų kultūros ir istorijos ekspertė dr. Jolanta Mickutė.

Holokaustui skirta ekspozicijos dalis primena 1941 m. vasarą, kai Šeduvos žydų bendruomenė buvo uždaryta laikinoje priverstinių darbų stovykloje, o 664 štetle gyvenę vyrai, moterys ir vaikai rugpjūčio 25–26 dienomis sušaudyti Liaudiškių miške.

Muziejaus pagrindas – originalūs istoriniai artefaktai, kurių dalį muziejui dovanojo ar skolino Šeduvos žydų palikuonys, muziejai ir kitos įstaigos. Kuriant muziejaus ekspoziciją pasitelktos ir modernios technologijos bei interaktyvios priemonės. Atskiros muziejaus galerijos turi savo garsus, kartais – kvapus ar net temperatūrą, dalis istorijų pasakojama interak-

Šie eksponatai atkeliavo iš Pietų Afrikos, o kairėje esantis samovaras sugrįžo į Šeduvą, iš kur jis prieš karą buvo išsivežtas.

tyviuose ekranuose, pasitelkus vaizdo ar garso priemones. Dalis muziejaus istorijų pasakojama kino kalba – specialiai muziejui buvo sukurti atkuriamosios dokumentikos filmai, pasakojantys vienos Šeduvos žydų šeimos gyvenimo istoriją. Filmus su gausia lietuvių kino kūrėjų komanda kūrė režisierė, Oskarus teikiančios JAV Kino meno ir mokslo akademijos narė Roberta Grossman. Lankytojams, norintiems muziejų tyrinėti savarankiškai, siūlomi nemokami audiogidai.

Parengta pagal muziejaus „Dingęs štetlas“ inf.

Atkurtam Tautinių mažumų departamentui – jau 10 metų

Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, ji savo priimtais sprendimais tautinių mažumų srityje aiškiai išreiškė tvirtą apsisprendimą tęsti istorijos tėkmėje susiklosčiusią daugiataučio ir daugiakultūrio gyvenimo tradiciją.

Dar 1987 m. pabaigoje tuometinis Kultūros fondo vadovas profesorius Česlovas Kudaba inicijavo įvairių tautų kultūros grupių sukūrimą. Tai buvo įvairių tautinių kultūrų atgimimo pradžia.

1989 m. buvo įsteigta ir pirmoji tautinių mažumų klausimus koordinuojanti institucija – Tautybių departamentas. Vėliau jis tapo Regioninių problemų departamentu ir daugiausia užsiėmė tautinių mažumų, buvusioje Sovietų Sąjungoje gyvenančių lietuvių ir Pietryčių Lietuvos tautiniais reikalais. 1997 m. šis departamentas buvo pertvarkytas į Tautinių mažumų ir išeivijos departamentą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. 2010 m. šį Departamentą panaikinus, jo funkcijos buvo išskaidytos ir perduotos

Kultūros, Švietimo ir mokslo bei Užsienio reikalų ministerijoms.

2015 m. liepos 1 d. savo veiklą pradėjo atkurtas Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, kuris tapo už tautinių mažumų politikos įgyvendinimą atsakinga institu-

Per šį laiką suburtas profesionalus, atsidaavęs kolektyvas, kuriam svarbu ne tik rezultatai, bet ir pagarba įvairovei, bendrystei bei žmonėms.

cija. Per dešimtmetį nuveikta daug – nuo kultūros projektų rėmimo iki Lietuvos atstovavimo tarptautinėse organizacijose ir svarbių teisinių iniciatyvų: sustiprintas tautinių mažumų politikos įgyvendinimas; plėtojamas dialogas su savivaldybėmis, NVO ir tarptautiniais partneriais; įtvirtintas darbo grupių ir tarybų vaidmuo priimant sprendimus – per 10 metų aktyviai veikė Tautinių bendrijų taryba, Akademinei taryba, darbo grupės tautinių mažumų politikos, romų integracijos, švietimo klausimais, ekspertiniai formatai teisėkūros, kultūros ir istorinio atminimo srityse; įgyvendinta šimtai kultūros, švietimo ir

paveldo projektų, tarp jų – tarptautiniai projektai bei tęstinis „Romų platformos“ projektas; įvykdyti svarbūs tarptautiniai įsipareigojimai; žengti žingsniai link aiškesnio teisinio reguliavimo – Departamento suburta darbo grupė parengė Tautinių mažumų įstatymo projektą, kuris įsigaliojo šių metų sausio 1 dieną; organizuoti tradiciniais tapę mokymai, seminarai ir strateginės sesijos – renginiai, suburiantys bendruomenių atstovus, mokslininkus, savivaldybių specialistus, valstybės tarnautojus ir tarptautinius partnerius

Parengta pagal TMD inf.

Tarptautinėje vasaros mokykloje Budapešte – mažumų teisės

Liepos 7–11 d. TMD Tautinių mažumų politikos analizės ir informacijos skyriaus vyriausioji specialistė Justina Baliukonytė dalyvavo tarptautinėje vasaros mokykloje Budapešte. Renginį organizavo Tom Lantos institutas bendradarbiaujant su Nacionaliniu viešojo administravimo universitetu (Ludovika, Vengrija) ir Žmogaus teisių konsorciūmu (Londono universiteto Pažangiosios studijų mokykla).

Šių metų tema – „Kultūrinė įvairovė ir mažumų teisės“, o mokymų metu daugiausia dėmesio skirta

kultūrinėms teisėms, priklausančioms nacionalinėms, etninėms, religinėms ir kalbinėms mažumoms, jų apsaugai bei sąsajoms su kitomis žmogaus teisėmis.

Parengta pagal TMD inf.

Nuotr. iš TMD archyvo

Aptartas ESBO ir TMD bendradarbiavimas

Rugpjūčio 6 d. Tautinių mažumų departamente (TMD) lankėsi Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) Aukštojo komisaro tautinių mažumų klausimais biuro vyriausioji patarėja habil. dr. Elžbieta Kuzborska-Pacha, kuri kartu su Departamento direktoriumi Dainiumi Babilu aptarė tautinių mažumų situaciją Lietuvoje.

Pokalbio metu daugiau dėmesio buvo skirta priemonėms, kurios padėtų labiau sustiprinti tautinių mažumų įsitraukimą į pilietinės visuomenės gyvenimą, mažinti susipriešinimą ir atskirtį. Taip pat aptartas pastaruoju metu išaugęs visuomenės ir žiniasklaidos dėmesys į rusų kalbos vartojimą viešosiose erdvėse, akcentuota, koks yra svarbus tarpinstitucinis bendradarbiavimas tarptautiniu lygmeniu.

Dr. Elžbieta Kuzborska-Pacha perdavė Aukštojo komisaro teigiamus atsiliepimus apie Lietuvos tauti-

nių mažumų politiką ir jos įgyvendinimą, paragino tęsti pradėtas priemones. „Lietuva aiškiai demonstruoja siekį stiprinti tarpkultūrinį dialogą ir įtraukti, kas atliepia ilgalaikius ESBO prioritetus“, TMD atsiųstame rašte pabrėžė ESBO Aukštasis komisaras Christophe Kamp.

Parengta pagal TMD inf.

Nuotr. iš TMD archyvo

Festivalyje „Būtent!“ – diskusijos apie tautinių mažumų dabartį ir ateitį

Rugpjūčio 29–30 d. Vilniuje vykusiame diskusijų festivalyje „Būtent!“ surengtos kelios diskusijos apie tarpkultūrinį dialogą ir tautiškumą.

Tautinių mažumų departamento, bendradarbiaujant su Britų taryba, organizuotoje diskusijoje „Lietuvos tautinės mažumos 2050: įvairovės architektai ar paskutiniai gyvieji kultūrinės mozaikos pikseliai?“ buvo kalbama apie tautiškumo kaitą globalizacijos, skaitmeninės kultūros ir tarpkultūrinių ryšių kontekste. Diskusijoje dalyvavo Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas, EHU lektorė ir asociacijos „Pilietinio dialogo iniciatyva“ pirmininkė Olga Polevikova, Lietuvos žiniasklaidos tautinių bendrijų kalbomis asociacijos vadovas Ernest Alesin bei Lietuvos graikų draugijos „PATRIDA“ pirmininkė Evelina Paulavičienė.

Dalyviai diskutavo apie tai, kaip tautiškumas kinta ir prisitaiko, tačiau išlieka svarbia žmogaus tapatybės dalimi XXI amžiuje.

Romų visuomenės centro organizuotoje disku-

sijoje „Paklausk savęs – ar išnuomosi būstą romui?“ LSMC Sociologijos instituto jaunesnioji mokslo darbuotoja Agnieška Avin Ileri, žmogaus teisių ekspertė Ewelina Dobrowolska, Vilniaus m. savivaldybės Socialinės gerovės skyriaus vedėja Lina Juškevičienė, Lietuvos romų bendruomenės atstovė Rumina Bagdonavičiūtė bei Lietuvos romų istorijos ir atminties archyvo ir bibliotekos „Džinas i Ripiras“ vadovas Goplas Michailovskis kartu su Departamento vadovu diskutavo apie romų bendruomenės stigmatizaciją ir būdus, kaip išlaisvinti visuomenę iš išankstinių nuostatų.

„Mažiau generalizuokime ir mistifikuokime nepažįstamus žmones bei kultūrinę įvairovę, kurią sukuria tautinės mažumos, nes dažniausiai iš nežinojimo atsiranda nepagrįsti stereotipai, kurie vėliau dar ir užaugina neapykantą. Ieškodami grėsmių tautinėse bendrijose, nepamirškime, kad dar svarbiau yra surasti galimybes“, – teigė Dainius Babilas.

Parengta pagal TMD inf.

Bendriją „Dačija“ aplankė žurnalistai iš Moldovos

Liepos 9 d. Tautinių bendrijų namuose Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ būstinėje vyko susitikimas su grupe žurnalistų iš Moldovos Respublikos. Tai pažintinis žurnalistų vizitas Lietuvoje, kurį organizavo Europos Sąjungos delegacija Moldovos Respublikoje ir „BDR Associates“. Svečiai domėjosi bendrijos „Dačija“ įkūrimo istorija, kultūrine veikla, taip pat kalbėjosi apie Lietuvos patirtį stojant į ES, politinę situaciją Moldovos Respublikoje.

Lučija Bartkienė, Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė

„Bendraamžių akademija“: kai jaunimas tampa pokyčių kūrėjais

Šią vasarą 26 skirtingų tautybių jaunuoliai iš įvairių Lietuvos mokyklų, kuriose ugdymas vyksta lietuvių, lenkų, rusų kalbomis, susitiko edukacinėje stovykloje „Bendraamžių akademija“. Tautinių mažumų departamento inicijuota programa, įgyvendinta kartu su „Socialiniu sufleriu“ (VŠĮ Jaunimo asmeninio tobulėjimo centru) ir Kazickų šeimos fondu, siekė sustiprinti jaunimo atsparumą infor-

macinėms grėsmėms, ugdyti pilietiškumą ir skatinti tarpkultūrinį bendradarbiavimą.

Tris dienas vykusioje stovykloje jaunuoliai gilinosi į medijų raštingumo, dezinformacijos atpažinimo, technologijų poveikio ir žmogaus teisių temas. Jie patys rengė ir vedė užsiėmimus vieni kitiems, o vėliau šias žinias pritaikė savo mokyklose ir bendruomenėse, vesdami edukacijas bendraamžiams. Tai tapo pirmu žingsniu į jų kaip jaunų lyderių ir pokyčių kūrėjų vaidmenį.

„Pastebėjome, kad jauni žmonės yra smalsūs, nori labiau perprasti savo ir kitų tapatybę, bendrauti su bendraamžiais iš skirtingų aplinkų, tačiau dažnai pritrūksta įtraukios ir saugios erdvės, kurioje jie galėtų gauti reikalingą palaikymą ir veikti. Tokia stovykla suteikia galimybę ne tik pažinti kitus, bet ir geriau suprasti save ir savo bendruomenę“, – sako Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas.

Paulina Briginaitė

Romų jaunimas lankėsi Estijoje

Tautinių mažumų departamentas, įgyvendindamas Europos Komisijos finansuojamą projektą „Vietinės romų platformos – kelias link bendradarbiavimo su savivaldybėmis (VII dalis)“, liepos 17–20 d. organizavo studijų vizitą į Estiją romų jaunimui iš Kybartų, Marijampolės, Žagarės ir Jonavos.

Jaunuolius iš Kybartų, Marijampolės ir Žagarės lydėjo Marijampolės apskrities romų centro vadovė, projekto tarpininkė Birutė Rusevičienė, o Jonavos jaunimą – Jonavos romų asociacijos „Ugnies kelias“ pirmininkė Marija Kaziūtė. Prie studijų vizito taip pat prisijungė ir projekto administratorė, Tautinių mažumų departamento Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vyriausioji specialistė Gražina Sluško.

Vizito metu dalyviai susitiko su Valgos romų bendruomenė, susipažino su vietinio Romų centro veikla, dalyvavo bendroje jaunimo vakaronėje.

Parengta pagal TMD inf.

Konferencijoje – Nikėjos susirinkimo reikšmė

Liepos 25 d. Tautinių bendrijų namuose Georgios Macukatov vadovaujama Graikų bendruomenė Lietuvoje „Pontos“ surengė tarptautinę konferenciją „Europos Sąjunga ir Bizantijos kultūros palikimas – istorija ir perspektyvos. Nikėjos susirinkimo – krikščionių imperijos gimimo – 1700-osios metinės“.

Konferencijoje buvo skaitomi pranešimai ir diskutuojama apie Nikėjos susirinkimo reikšmę – tai įvykis, tapęs kertiniu akmeniu krikščioniškosios teologijos ir Bažnyčios tapatybės formavime. Jo aktualumas išlieka svarbus iki šių dienų.

Pranešimus skaitė poetė, prozininkė, eseistė, vertėja, MARLEY akademikė Raisa Melnikova, tyrinėtoja Mėnulė Muldarytė, dr. Nerijus Babinskas, Armėnų diasporos Lietuvoje atstovas tyrinėtojas Ruslan Arutiunian, tyrinėtoja-ekspertė Alisa Gladševa ir kiti.

Parengta pagal TMD inf.

Ukrainiečiai paminėjo savo šalies nepriklausomybę

Rugpjūčio 24 d. Tautinių bendrijų namuose Vilniaus ukrainiečių bendrija šventė Ukrainos nepriklausomybės dieną.

„Man Ukrainos nepriklausomybės diena yra svarbiausia diena mūsų istorijoje. Tai mūsų protėvių ilgos kovos už nepriklausomybę rezultatas. Ši dieną ypač svarbi dabar, kai dėl savo šalies nepriklausomybės daug žmonių aukoja savo gyvenimą, – prieš renginį sakė Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė. – Šalies nepriklausomybė yra ne duotybė, už ją sumokėta ir dabar, kai mes giname savo teritoriją, savo kultūrą, savo tradicijas, savo kalbą, savo istoriją, labai brangiai mokama. Todėl labai svarbu, kad prie savo tautinio tapatumo išsaugojimo prisidėtų visi dėl karo po visą pasaulį išsibarstę ukrainiečiai. Mes didžiuojamės, kad esame didvyriškos tautos vaikai ir savo šalies pasiekimais“.

Nors, kaip teigė pirmininkė, daugelyje Lietuvos miestų ukrainiečiai organizavo renginius Nepriklausomybės dienai paminėti, į Vilnių atvyko Jonavoje, Kaune ir Panevėžyje gyvenantys tautiečiai.

Nuskambėjus Ukrainos himnui susirinkusiuosius su Ukrainos nepriklausomybės diena pasveikino Ukrainos Respublikos ambasadorė Lietuvoje Olha Nikitchenko. Tylos minute pagerbti žuvusieji už savo šalies laisvę.

Po to vyko šventinis koncertas, kuriame pasirodė atlikėjai iš Vilniaus, Kauno, Panevėžio, Jonavos. Dauguma jų į Lietuvą atvyko Ukrainoje prasidėjus karui.

Ukrainiečiai iš Panevėžio

Nuotr. Karolinos Baltmiškės

„Tokią dieną mes visi ukrainiečiai norime būti kartu. Kaune taip pat paminėjome Ukrainos nepriklausomybės dieną, bet atvykome susitikti ir su Vilniaus ukrainiečiais. Mes visi norime pergalės ir vardan jos turime susivienyti, – teigė koncerte pasirodžiusios Kauno ukrainiečių asociacijos „Stožary“ pirmininko pavaduotoja Halina Kubrak. – Mūsų asociacija įsikūrė jau prasidėjus karui Ukrainoje, taigi dauguma jos narių – karo pabėgėliai. Jiems mūsų organizacija – lyg viena didelė šeima, kurioje galime pasidalyti ir skausmu, ir džiaugsmu, kurioje stengiamės saugoti savo tautinį tapatumą: savo kultūrą, kalbą. Į mūsų kolektyvą ateina meną mylintys žmonės. Kūryba stengiamės gydyti savo žmonių sielas“.

„Mes dainuojame apie vienybę, laisvę, apie kazišką dvasį – apie tai, kas mus vienija“, – sakė kolektyvo meno vadovė Juliya Maslenko.

„Praėjusio amžiaus pradžioje mano močiutė su mano tėvu, gindamiesi nuo bado, pėsčiomis ėjo į Vilnių pas savo gimines, o mano senelis iš bado

Kauno ukrainiečių asociacijos „Stožary“ kolektyvas. Pirmas iš dešinės Romanas Boreika.

Nuotr. Karolinos Baltmiškės

Natalija Šertvytienė

Nuotr. Karolinos Baltmiškės

mirė Ukrainoje. Aš gimiau Lietuvoje, – kalbėdamas apie Ukrainos nepriklausomybės dienos svarbą savo šeimos istoriją prisiminė šios asociacijos vadovas Romanas Boreika. – Mano tėtis buvo baigęs konservatoriją ir labai gražiai dainavo. Ir aš dainuoju šiame kolektyve, kurį ir sukūrėme tam, kad padėti iš kariaujančios Ukrainos atvykusiems dvasiškai palaužtiems žmonėms. Mūsų kolektyvo narė Liuda su dviem dukromis praėjo per 24 pasieniečių punktus, jos namai sugriauti. Apie metus laiko ji Kaune gyveno viena, paskui mums pavyko ją prisikviesti į kolektyvą ir čia ji po truputį pradėjo atsigauti. Apie karą mes beveik nešnekame, mes dainuojame, nes pavieniui susitvarkyti su karo sukeltomis psichologinėmis problemomis labai sunku“.

„Dauguma Panevėžyje prisiglaudusių ukrainiečių atvyko į šį miestą prasidėjus karui. Esame dėkingi, kad turime darbą, virš galvos stogą ir ramų mėlyną dangų. Mums Nepriklausomybės diena primena mūsų tautos kovą už šalies laisvę. Ukrainai padedame kaip galime. Ir aukas renkame, ir koncertus organizuojame, ir drabužius siuvame“, – mintimis dalijosi iš Panevėžio atvykusio ukrainiečių ansamblio dainininkės.

„Su muzika pamirštu visas išorines problemas“, – teigė prasidėjus karui į Lietuvą atvykęs panevėžiečių kolektyvo vadovas Dmitrij Krivoshey.

„2014 m. iš okupuoto Donecko su šeima atvykau į Vilnių, – sakė daugelyje renginių koncertuojančio ansamblio „Svitanok“ dainininkė ir, kaip pati teigė, tik Lietuvoje pradėjusi dainuoti scenoje, Juliya Chumak. – Ukrainos nepriklausomybės diena man labai svarbi šventė. Širdyje tikiu, kad žuvusieji kare savo gyvybes aukoja ne beprasmiškai“.

Karas trauktis iš savo šalies privertė ne tik šeimas, bet ir švietimo įstaigas. Viena tokių – prieš keiserius metus į Vilnių perkelta tarptautinė Charkivo mokykla „Gravitacija“. „Mums persikelti padėjo Lietuvos savanoriai. Tada į Lietuvą atvyko ir mokiniai, ir pedagogai, ir didelė dalis mokinių tėvų. Lietuvoje sulaukėme labai didelio palaikymo ir pagalbos. Šiomet mokslo metus pradėjo per 250 mokinių“, – mokyklą apibūdino į Nepriklausomybės dienos paminėjimą atėjusi mokyklos direktorė Katerina Strelchenko.

Savo išgyvenimais pasidalijo į Ukrainos nepriklausomybės dienos minėjimą atvykusi Ukrainos lietuvių bendruomenės pirmininkė Dalia Makarova. „Prasidėjus karui Ukrainoje gyvenantys lietuviai pradėjome daugiau bendrauti, labiau rūpintis vienas kitu, nors, kaip juokauja patys ukrainiečiai, naktis Ukrainoje kaip Afganistane, vyksta karas, nes ukrainiečiai supranta, jei nesiginsime, būsime sunaikinti, o diena – kaip Monake. Vyksta normalus gyvenimas. Vaikai eina į mokyklą, suaugusieji į darbą, veikia kavinės, teatrai, nes žmonėms reikia atsipalaiduoti“, – pasakojo viešnia.

Vytis Kaunas

Česlav Okinčic: „Man būti lenku ir Lietuvos piliečiu yra istorinė kategorija“

Rugsėjo 13-ąją Lietuvos nepriklausomybės akto signatarui Česlavui Okinčicui sukako 70 metų, tad jubiliejaus išvakarėse kalbėjomės apie jo šeimos šaknis, pilietiškumą ir jo ugdymą, dar vaikystėje tėvų įskiepytą meilę savo valstybei Lietuvai, atvedusią į Sąjūdį, paskatinusią be mažiausios abejonės pasirašyti po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo aktu, Lietuvoje gyvenančių lenkų tapatumo išsaugojimui svarbius darbus.

2025 m. gegužės 21-ąją minint Tautinių bendrijų dieną Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo akto signatarui Česlavui Okinčicui už ypatingai reikšmingą ir ilgametę veiklą, prisidėjusią prie nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo ir stiprinimo, už tvirtą pilietinę laikyseną, svarbias išvalgas ir neįkainojamą patirtį, padėjusią formuoti valstybės požiūrį į tautines bendrijas, grindžiamą pagarba, tarpkultūriniu dialogu ir bendruomeniškumu, įteiktas Didysis garbės ženklas.

Gerbiamas p. Česlavai, su nepriklausoma Lietuva esate nuo jos pirmųjų susikūrimo akimirkų. Ką Jums reiškia Lietuva?

Visų pirma Lietuva yra mano Tėvynė. Būti lenku ir Lietuvos piliečiu yra istorinė kategorija, nes man Lietuva yra didinga, per amžius funkcionuojanti valstybė. Aš manau, kad Lietuva yra pasididžiavimas. Ir žvelgdami į šią šiuolaikinę politinę situaciją matome, kad Lietuva yra pasaulio, kuriame dabar vyksta sudėtingi procesai, lyderė. Lietuva nuo pirmųjų karo Ukrainoje dienų buvo nepaprastai aktyvi ir pradėjo bendrą Europos kovą už šios šalies išlaisvinimą.

XX amžius Lietuvai atnešė nemažai sunkių išbandymų. Nors gimėte, kai baisiausios represijos buvo likusios praeityje, bet Jūsų tėvams visa tai teko patirti. Kokią įtaką jų patirtis turėjo Jūsų asmenybės formavimuisi?

Mano mama gimė 1913 metais. Jai teko išgyventi ir du pasaulinius karus, ir tremčių bei kitokių represijų laiką.

Mama kilusi iš Čerskių giminės, įsitraukusios į 1863 metų sukilimą. Taigi mes esame sukilėlių palikuoniai. Už dalyvavimą sukilime Jonas Čerskis buvo ištremtas į Omską, kur atsiskleidė jo moksliniai gabumai. Jis tapo pasaulinio lygio geografu ir geologu. Jo vardu pavadinti keli kalnynai ir net Rusijos miestas. Tikiuosi, kad kažkada ir Rusijoje įsivyras demokratija ir galėsiu aplankyti miestą, pavadintą mūsų giminės vardu.

Mano šeimoje visada vyravo antirusiškos nuostatos. Mano tėvas buvo Armijos Krajovos narys. Tad natūralu, kad po Antrojo pasaulinio karo, kai prasidėjo repatriacija, mano seneliai iš tėvo pusės persikėlė gyventi į Lenkiją. Tačiau mano tėvai liko Lietuvoje, nes mano mama nenorėjo palikti savo motinos, kuri atsisakė išvykti iš Vilniaus. Mano tėvas liko Vilniuje, nes įsimylėjo mano mamą. Per visą sovietmetį jie gyveno Vilniuje. Tėvas nuolatos

Česlavui Okinčicui (centre) įteiktas aukščiausias Tautinių mažumų departamento prie LR Vyriausybės apdovanojimas.

Nuotr. Karolinos Baltišskės

pabrėždavo, kad sovietinė priespauda vieną kartą pasibaigs. Namuose tėvai kartu su mumis klausydavosi Vakarų radijo. Tai ir Amerikos balsas iš Vašingtono, ir Europos laisvasis radijas, ir Vatikano radijas, Vokiečių balsas iš Kiolno. Mes visada žinojome, kas vyksta Vakarų pasaulyje, kokie yra pamąstymai apie Sovietų Sąjungos vystymąsi, mes girdėjome žymių pasaulio politikų prognozes apie jos žlugimą. Tokioje antisovietinėje dvasioje ir užaugau. Natūralu, kai Lietuva pradėjo savo išsivadavimo kovą, į ją nestoti man buvo neįmanoma.

Minėjote, kad dalis artimųjų buvo išvykę į Lenkiją. Ar sovietmečiu galėjote su jais palaikyti ryšius?

Didelės atskirties nebuvo. Prisimenu, man gal kokie penkeri metai buvo, kai kartu su tėvu važiauvau į Lenkiją aplankyti senelių. Man buvo labai įdomu. Ir dovanų savo trimis vyresniems broliams kiek atvežiau! Taip kad nebuvo draudžiama Lenkijoje lankyti artimuosius. Tik pasibaigus repatrijavimo metams neleisdavo kartu vykti vyrui ir žmonai, kad šeima nepasiliktų Lenkijoje.

Seneliai palaidoti Lenkijoje. Šiomet atnaujinome jų antkapinį paminklą, ant kurio parašyta Okinčic šeimos kapas, ir didžiuojuosi, kad esu šios šeimos dalis.

Jūs teisės studijas baigėte Vilniaus universitete?

Taip, baigiau Vilniaus universiteto Teisės fakultetą. Ir, manau, tai buvo teisingas pasirinkimas.

Kodėl teisingas?

Šiaip tai buvo mamos pasirinkimas. Aš jai pristaciau studijų galimybes, o mama patarė studijuoti teisę. Nežinau, kodėl ji taip nusprendė, galbūt tam įtakos turėjo, kad esu teisingas ir aktyvus žmogus.

Studijas baigiau su taip vadinamu raudonu diplomu, kaip dabar įvardijama *cum laude* (lotynų k.) – su pagyrimu.

Studijuodamas sutikau labai daug įdomių profesorų, kurie buvo ne vien dėstytojai, bet ir gyvenimo mokytojai. Per jų paskaitas buvo galima išgirsti ir apie mūsų šalies istoriją, ir kad gyvenimas sovietinėje priespaudoje nėra natūralus dalykas. Iki šiol gerbiu visus savo profesorius. Su kai kuriais iki šiol bendraujame.

Visada su didžiausia pagarba prisimenu savo

diplominio darbo vadovą profesorių Praną Kūrį ir esu labai patenkintas, kad šis darbas sulaukė labai gero įvertinimo. Mano darbo tema – tarptautinė valstybių atsakomybė. Su tuo darbu dalyvavau įvairiose tarptautinėse konferencijose.

Profesorius man patarė baigus universitetą tapti teisėju, nes sovietmečiu buvo reikalavimas, kad tam tikras skaičius teisėjų būtų kitos tautybės. Su tokiu profesoriaus pasiūlymu sutikau, tik paprasčiau, kad mane paliktų Vilniuje arba siųstų į Kauną ar Trakus. Tačiau mandatinė komisija, kuri sprendavo jaunųjų specialistų paskyrimus, manęs teisėju nepaskyrė, nes teisėjais skiriamųjų sąrašė mano pavardės nebuvo. Tiesiog profesorius, kuris tuo metu buvo teisingumo ministras, pamiršo mane perspėti, kad manęs negalima skirti teisėju, nes Vilniaus, Kauno ir Trakų miestų komunistų partijos komitetai nepritarė mano kandidatūrai, kadangi nesu komunistų partijos narys.

Kadangi labai gerai baigiau studijas, man buvo galimybė rinktis advokato darbą ir profesorius Pranas Kūris tam pritarė. Taigi susiklosčiusios aplinkybės nuvedė mane įdomesniu keliu.

Advokato darbe svarbu, kad klientas tavimi pasitiktų, kad tavyje matytų žmogų, kuris jam gali padėti. Kai yra pasitikėjimas, malonu ir dirbti.

Prieš dešimtmetį išleistoje apie Jus knygoje „Česlav Okinčic: atvirai apie Lietuvos laisvę“ yra skyrius „Advokatas nuo Baltijos iki Ochotsko jūros.“

Kai baigęs studijas pradėjau advokato kelią, stengiausi dirbti su visais į mūsų kontorą ateinančiais klientais. Patyrę advokatai galėjo rinktis. Jie su vienais klientais dirbo, su kitais – ne. Dažnai atsakydavo ir neperspektyvių bylų. Mano pozicija buvo viena – imuosi visų bylų, nes man reikalinga įvairi patirtis. Kai labai kruopščiai dirbi, net neperspektyvios bylos tampa perspektyviomis. Neretai net ir tas, kurių niekas nenorėjo imtis, pavykdavo laimėti.

Tačiau konkurencija ir tais laikais buvo didelė. Po kelerių metų supratau, kad reikia praplėsti veiklos geografiją. Tik pagalvojau ir staiga atsirado Breste vykusi byla. Baudžiamojoje byloje gyniau lietuvi. Byla tęsėsi apie penkerius metus, bet galiausiai pavyko tyrėjus įtikinti bylą nutraukti. Po jos ėmiausi bylų visoje Sovietų Sąjungoje. Net pravardę turėjau – eksporto advokatas. Mano tolimiausia byla, kurioje gyniau lietuvi, vyko Vladivostoke.

Teko būti ir Jakutske, ir dar tūkstantis kilometrų už jo, nekalbant jau apie Maskvoje vykusius teismus. Pastebėjau, kad mūsų teisinės žinios buvo žymiai geresnės negu tų kraštų teisėsaugininkų: jų padarytos klaidos ir protokolų surašymuose, ir apklausų vykdyme palengvindavo kliento gynybą.

Žinoma, prasidėjus Sąjūdžiui ši veikla nutrūko.

Ir iškart išitraukėte į Sąjūdį?

Dar iki šio judėjimo įsisteigimo Katedros aikštėje su grupe bendraminčių išlydėdami Lietuvos atstovus, išrinktus į Sovietų Sąjungos Aukščiausiąją tarybą, įpareigojome juos Maskvoje pristatyti Lietuvos laisvės bylą, kelti klausimus dėl Molotovo–Ribentropo pakto, reikalauti, kad Sovietų Sąjunga jį oficialiai pasmerktų.

Po pirmojo mitingo su a. a. Kazimieru Motieka nutarėme kurti Sąjūdį remiančių teisininkų grupę. Buvau vienas iš šios grupės kūrėjų. Jaučiu didžiulį pasididžiavimą, kad galėjau prisidėti prie Sąjūdžio dokumentų kūrimo. Vyko tai, apie ką kalbėdavome šeimoje, ką girdėdavome per užsienio radijo stotis. Ir lenkų politologas profesorius Zbignevas Bžezinskis, vadinamas Sovietų Sąjungos žlugimo architektu, ir mūsų popiežius Jonas Paulius II pastoviai ragino tikėti, kad laisvė ateis... Man buvo laimė prisijungti prie šio proceso.

Ir Sąjūdis atvedė į Aukščiausiąją Tarybą, kurioje buvo paskelbtas Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas.

Iš pradžių aš išitraukiau į Lietuvos lenkų visuomeninę draugiją prie Lietuvos kultūros fondo. Kai tapau šios organizacijos Vilniaus miesto pirmininku, jau pirmame posėdyje pasakiau, kad mums reikia kurti nepriklausomą organizaciją, kuri vadintųsi Lietuvos lenkų sąjunga. Taigi prieš išrenkant į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą aktyviai dalyvavau šios sąjungos kūrime ir buvau vienas iš steigėjų. Prisidėjau kuriant sąjungos įstatus, organizuojant steigiamąjį suvažiavimą. Buvau išrinktas sąjungos viceprezidentu. Visiems buvo aišku, kad anksčiau ar vėliau Lietuvoje teks stoti į politinę kovą, tačiau, kad dalis mano tautiečių labai atsargiai žiūri į Lietuvoje vykstančius įvykius.

Tai labai akivaizdžiai pasimatė keliant kandidatų į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą. Lietuvos lenkų sąjungos valdyba manęs neiškėlė kandidatų į Aukščiausiąją Tarybą. Kadangi juridinį statusą turėjo ir Lietuvos lenkų sąjungos Vilniaus skyrius, jis ir iškėlė mano kandidatūrą. Man pavyko laimėti rinkimus ir buvo didžiulė laimė pasirašyti aktą, atkuriantį Lietuvos nepriklausomybę.

Dalies lenkų atsargumas buvo sukeltas išorinių jėgų ar labiau Lietuvos klaidų?

Tuomet buvo labai stipri Maskvos įtaka. Iš Maskvos atvažiavę režimui lojalūs Sovietų Sąjungos Aukščiausiosios tarybos deputatai aiškino, kad Lietuvai niekas neleis būti nepriklausoma, kad nereikia dalyvauti Sąjūdyje, nes paskui gali prasidėti represijos. Žmonėms reikėjo pasirinkti. Man rinktis nereikėjo, aš žinojau, kad reikia kovoti už Lietuvos nepriklausomybę.

Manau, tam įtakos turėjo ir Lietuvos politikų klaidos, nes tuomet Sąjūdis neskyrė dėmesio tautinėms mažumoms. Tada pozityvus nacionalizmas buvo pernelyg aktyvus tautinių mažumų, ypač lenkų, atžvilgiu. Ir mano tautiečiai tiesiog išsigando. Jiems artimesnės buvo jau pažįstamos prosovietinės idėjos. Buvo būtina atsigręžti į tautines mažumas ir didžiuojusi, kad buvau komisijos, kūrusios pirmąjį Tautinių mažumų įstatymą. Tai buvo didžiulis ir labai svarbus darbas. Įstatymas ilgus metus veikė nepriklausomoje Lietuvoje ir buvo labai svarbus pristatant Lietuvą demokratinei Europai.

Šiais metais įsigaliojo naujas Tautinių mažumų įstatymas, kokių pamąstymų apie jį

kyla?

Naujo Tautinių mažumų įstatymo, dėl kurio buvo nemažai nuogąstavimų, vienas didžiausių privalumų, kad jame aiškiai atskirtos istorinės tautinės mažumos ir šiuo metu iš Ukrainos, Baltarusijos, Azijos, kitų šalių atvykstantys imigrantai. Tai labai geras sprendimas, bet, mano manymu, į įstatymą būtina įkelti daugiau turinio. Tą klausimą kelia ir įvairios Lietuvos istorinės tautinės mažumos, t. y. dalis Lietuvos piliečių. Jei Lietuvos piliečiai kažko prašo, jei jiems yra tam tikras diskomfortas, valstybė savo piliečiais privalo rūpintis. Jų prašymas nekelia jokių grėsmių Lietuvos tapatumui, teritoriniam vientisumui, kalbai. Manau, jų prašymo išpildymas tik sustiprintų šalies vientisumą, parodant pasauliui, kad Lietuva yra atvira ir tolerantiška. Vienas tokių prašymų – leisti pase rašyti vardą ir pavardę naudojant tautinės mažumos abėcėlę. Aš kantrus žmogus ir tikiu, kad ateis toks laikas, norėčiau, kad jis ateitų greičiau, kai savo vardą ir pavardę lietuviškame pase galėsiu užrašyti naudojant lenkų abėcėlę ir galėsiu visam pasauliui rodyti, kad ne vien lietuviai kovojo už Lietuvos nepriklausomybę ir ne vien lietuviai pasirašė Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo aktą.

Tikiu, įstatymas bus iš naujo svarstomas ir bus papildytas turiniu, parodančiu, kad Lietuva yra savo piliečiais pasitikinti šalis. Aš visada sakau, kad tautinėms mažumoms reikia duoti 5 proc. daugiau negu jie prašo, Ir pagaliau reikia atsikratyti lenkų kalbos, lenkų abėcėlės baimės. Lenkų vardų ir pavardžių įrašymas lenkų abėcėle nėra jokia intervencija į lietuvišką abėcėlę.

Jūs aktyviai prisidėjote prie Lietuvos lenkų laikraščio, radijo kūrimo.

Lenkų spaudos kūrimą pradėjau inicijuoti 1989 metais. Kaip jau sakiau, tada lenkų tautinėje mažumoje buvo daug nesusipratimų, kuriuos kėlė prosovietinis požiūris, baimė prisijungti prie lietuvių kovos dėl nepriklausomybės ir tai mane neramino. Supratau, kad mes pasauliui turime parodyti, jog yra lenkų, kurie kartu su lietuviais siekia Lietuvos nepriklausomybės, nepamiršdami savo tapatumo, tautinių mažumų teisių ir galimybių. Ir tuomet kartu su savo draugais iš Varšuvos įkūrėme dvisavaitinį laikraštį „Znad Wili“, kurį siuntėme į Lenkiją ir pasaulyje esančioms lenkiškoms diasporoms. Labai greitai mes sulaukėme atgalinio ryšio. Su pilietiniu ryžtu mus pasveikino ir lenkų politologas profesorius, JAV prezidento patarėjas Zbignevas

Bžezinskis. Tautiečių palaikymas mums buvo didžiulis ramstis ir parodymas, kad einame teisingu keliu.

Vėliau, kai man teko Lietuvai atstovauti Lenkijoje, Čekoslovakijoje ir Vengrijoje, Sausio įvykių metu prof. Vytauto Landsbergio pavedimu buvau įpareigotas kurti valstybę egzilyje, jei to prireiks. Ačiū Dievui, to neprireikė. Kadangi tuomet nereitai tekdavo tų šalių žiniasklaidos priemonėse kalbėti apie situaciją Lietuvoje, pastebėjau, kad Lenkijoje viena po kitos kuriasi privačios radijo stotys, kurios veikė dviejuose – trijuose kambariuose. Supratau, kad įsteigti radijo stotį galima gan paprastai ir be didelių finansinių resursų. 1991 m. grįžęs iš misijos ėmiau kurti lenkų radiją. Per metus radijas buvo įkurtas. 1992 m. liepos 1 dieną mes atidarėme savo radijo stotį. Lietuvos Vyriausybė mums suteikė patalpas Spaudos rūmuose ir turėjome viską, ko reikia kokybiškai radijo veiklai. Taigi lenkų radijo stotis gyvuoja jau 33 metus.

Įteikiant apdovanojimą tautines bendrijas pakvietėte įsitraukti į Lietuvos šaulių sąjungos veiklą – taigi veikla už Lietuvos nepriklausomybę tęsiasi?

Mano įsitikinimu, tautinės mažumos privalo kartu kurti ir šalies gynybinę sistemą. Lenkai ir kitos tautinės mažumos turi išmokti ginti Tėvynę ir tai galima padaryti per Šaulių sąjungą. Labai didžiuojuosi, kad lenkų tautinė mažuma jau turime Lietuvos šaulių sąjungos Tado Kosčiuškos kuopą, kad turime kuopos vadą poną Darjūš Lavrinovič. Ir Tado Kosčiuškos vardą pasirinkome neatsitiktai. Jis ne vien sukilėlis, dalyvavęs kovose su rusais. Jis kovojo už Amerikos, už Prancūzijos nepriklausomybę. Šios kuopos įkūrimas yra pavyzdys, kad Lietuvoje gyvenantys lenkai pasirengę stoti į vieną rikiuotę su lietuviais ir ruošis ginti mūsų Tėvynę Lietuvą. Kai tapsiu tikruoju šauliu, nes dabar esu priėmęs tik priesaiką, norėsiu būti atsakingas už naujų narių pritraukimą, už santykius su užsienio valstybėmis, ypač su tomis, kuriose labiausiai išvystyta pilietinės gynybos sistema. Tai Suomija ir Lenkija. Labai svarbu puoselėti šaulių idėjas tarp jaunimo ir esu labai patenkintas, kad veikia jaunųjų šaulių organizacija, nes meilę ir pagarbą Tėvynei reikia ugdyti nuo vaikystės. Kuo geriau mes būsim pasirengę ginti savo valstybę, tuo mažiau mums prireiks tai daryti.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbino Karolina Baltmiškė

Didžiuojusi, kad esame dalis Moldovos

Gegužės 21-ąją Lietuvoje minint Tautinių bendrijų dieną ilgamečiam Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ nariui Dariui Skramtai įteiktas Sidabro garbės ženklas už išskirtinį indėlį į Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ kultūrinį gyvenimą, moldavų–rumunų vokalinio ansamblio „Dačija“ įkūrimą ir aktyvią veiklą, skirtą šios tautinės bendrijos tapatybės saugojimui ir puoselėjimui Lietuvoje. Su juo ir kalbamės apie ryšius su Moldova, gyvenimą Lietuvoje ir įvairias jo išbandytas veiklas.

Gerb. Dariau, kada prasidėjo Jūsų ryšiai su Lietuvos rumunų kultūros bendrija „Dačija“?

Labai seniai. Lietuva buvo ką tik atgavusi nepriklausomybę. Aš nuo 1979 metų gyvenau Vilniuje. Gimiau mišrioje šeimoje. Mano mama lietuvė, o tėtis moldavas. Ir gimiau Lietuvoje, tik vos gimusį tėvai išsivežė į Moldovą. Kai baigiau pirmą klasę, tėvai mane išsiuntė mokytis į Čiurlionio meno mokyklą. Taigi antrą klasę pradėjau lankyti Vilniuje.

Po nepriklausomybės atkūrimo ir mano tėvai su broliu iš Moldovos persikėlė gyventi į Lietuvą. Kartu su jais ir įsitraukiau į bendrijos „Dačija“ veiklą.

Kaip sužinojote, kad Vilniuje yra bendrija „Dačija“, vienijanti Lietuvoje gyvenančius moldavus ir rumunus?

Dar iki 1990 metų mano mama Danutė Skramtai vadovavo Moldovoje gyvenančių lietuvių draugijai. Ji ją įkūrė ir buvo jos pirmininkė. Ji sužinojo, kad Lietuvoje yra moldavų draugija ir apie tai mums pasakė. Su tėvu ir nuėjome į draugiją. Mus labai šiltai priėmė. Matėme, kad draugija džiaugiasi kiekvienu nauju nariu. Be to, mes buvome jiems labai įdomūs, nes ir tėvai, ir brolis buvo ką tik atvykę iš Moldovos. Kadangi mes buvome turtingi savo muzikiniu išsilavinimu, labai greitai įsitraukėme į draugijos kultūrinį gyvenimą. Mano tėvas Profirio Skramtai – Moldovoje žinomas dirigentas. Jis žinojo labai daug aranžuotų moldavų liaudies dainų, kurios buvo pritaikytos ir chorams, ir ansambliams. Daug bendruomenės „Dačija“ narių tada įsiliejo į muzikinę veiklą. Atsivesdavo ne tik savo vaikus, bet ir savo giminaičius. Tėvas įkūrė chorą, kuriame dainavo apie dvidešimt žmonių. Su tuo choru net į Moldovą, į pasaulio moldavų sąskrydį, buvome išvykę.

Iš kairės: Danas Skramtai, Indrė Skramtai, Elena Salamandic-Alijošienė, Darius Skramtai

Aš buvau baigęs Čiurlionio meno mokyklą, vėliau – konservatoriją, kur buvau įgijęs dirigento ir vargonininko specialybes. Puikiai groju fortepijonu. Taigi tėvas diriguodavo chorui, aš akomponuodavau. Jei tėvukas negalėdavo, ir aš priešais chorą atsirodavau jam diriguoti.

Tuomet mus visus labai mobilizavo faktas, kad Moldovos Aukščiausioji Taryba pirmoji pasaulyje pripažino Lietuvos nepriklausomybę.

Minėjote, kad vaikystėje tėvai Jus išsiuntė mokytis į Lietuvą, į Čiurlionio meno mokyklą. Kodėl buvo pasirinkta ši mokykla?

Apie šią mokyklą tėvai sužinojo atsitiktinai, nes tada Moldovoje informacijos apie Čiurlionio meno mokyklą nebuvo. Matyt, pasirinkimą lėmė geri atsiliepimai apie mokyklą, nes mano tėvai norėjo, kad aš įgyčiau puikų muzikinį išsilavinimą. Įtakos turėjo ir arti mokyklos gyvenusi mamos sesuo. Kai vykdavo pamokos, gyvenau mokyklos bendrabutyje, o savaitgalius leisdavau pas tetą.

Tai rumunų kalbą išmokote vaikystėje, kol su tėvais gyvenote Moldovoje?

Deja, šios kalbos, kurią, pabrėždamas sovietinę Moldaviją, vadinau moldavų, gerai neišmokau, nes namuose kalbėdavome rusiškai. Tuomet tėvas labai daug dirbo. Vadovaudavo 4–5 chorams, važinėdavo po įvairius miestus, kolūkius, muzikos mokyklas, kolektyvus ir neturėjo kada mūsų mokytį rumunų kalbos. Tad ir su mumis, ir su mama, jis kalbėdavo rusiškai. Mama su mumis kalbėdavosi tik lietuviškai. Todėl daug kas nusistebi, kaip mes, atvykę iš Moldo-

vos, gerai mokame lietuvių kalbą.

Rumunų kalbą mes visada girdėjome, ją suprato-
me, nes visi tėvo giminaičiai kalbėjo rumuniškai. Ta-
čiau Belcų mieste, kuriame mes gyvenome, šios kal-
bos buvo labai maži. Vyravo rusų kalba. Aš lankiau
rusišką vaikų darželį, vėliau – rusų mokyklą. Rusų
kalba buvo įaugusi į kraują. Tai buvo tarsi antra gim-
toji kalba. Tuo tarpu rumunų kalba buvo girdima
tik bendraujant su giminaičiais.

Tačiau dabar Jūs kalbate rumuniškai?

Berods mokydamasis septintoje klasėje suvokiau,
kad mano šaknys yra ir Moldovoje. Pajutau tą savi-
tą asmenybės susidvejinimą, kai tavo šaknys ir Lie-
tuvoje, ir Moldovoje, kai jautiesi ir lietuvis, ir mol-
davas. Lietuvoje gyveno mamos giminės, su kuriais
bendraudavau, kurie su manimi bendraudavo, kai
mokiausi Čiurlionio meno mokykloje. Tačiau tada
supratau, kad kalbančių rumunų kalba giminių yra
žymiai daugiau. Pradėjau gėdytis, kad aš tą kalbą su-
prantu, bet nelabai gerai kalbu. Ėmiausi jos moky-
tis savarankiškai. Susiradau pasikalbėjimų žodynėlį
rusų–moldavų kalbomis ir mokiausi. Kai kuriuos
žodžius tiesiog kalčiau, kol įsidėmėjau ir jau galėjau su
giminėmis susikalbėti. Po 2000 metų vykau į Rumu-
niją rengiamus rumunų kalbos savaitės kursus.

Dar vėliau į Vilniaus universitetą atvyko profeso-
rius Ovidiu Ivancu. Jis studentus ir visus, kas norėjo,
mokė rumunų kalbos. Šiuos kursus finansavo Ru-
munijos ambasada. Į šiuos kursus ėjau ne tik aš, bet
ir nemažai lietuvių, norinčių susipažinti su šia kalba.
Tai buvo labai įdomūs užsiėmimai, per kuriuos mo-
kaisi ne tik kalbos, bet ir susipažįsti su tos šalies isto-
rija, kultūra.

Pernai išmokau garsaus XIX amžiaus Moldovos
ir Rumunijos klasiko poeto Michai Eminscu poemą
„Luceafărul“ ir kelis kartus ją jau padeklamavau. De-
klamavimas užima apie 15–20 minučių. Tai pirmoji
tokia mano patirtis, nes šios poemos deklamavimas
yra kaip spektaklis.

Deja, iki šiol rumuniškai kalbu netobulai.

Ko daugiau Jumyse: moldaviškumo ar lietu- viškumo?

Sakyčiau, daugiau lietuviškumo, nes didžiąją gy-
venimo dalį praleidau Lietuvoje. Mane supo lietu-
vaičiai, lietuviška aplinka, lietuviškas kaimas. Mano
žmona lietuvė. Vaikai gimė Lietuvoje. Į Moldovą
tik per atostogas nuvažiuodavau. Taigi save daugiau
lietuviu laikyčiau. Brolis galbūt labiau moldavas. Ir
mūsų pasuose buvo užrašyta: mano pase nurodyta,
kad esu lietuvis, brolio pase – moldavas. Tačiau dėl
to niekada nekilo jokių ginčų.

Pernai Moldovoje buvome surengę Skramtai gi-
minės susitikimas. Ten tokios tradicijos nėra. Tai la-
bai retas dalykas.

O kaip su muzika? Atrodo, iš aktyvios muzi- kinės veiklos esate pasitraukę?

Kai baigiau konservatoriją, Lietuva žengė į ne-
priklausomybę. Tada populiarėjo vargonų muzikos
koncertai. Atsirado Grigališkojo choralo kolektyvai.
Kurį laiką Vilniaus katedroje giedojau Grigališkąjį
choralą. Penkerius metus šioje Katedroje vargona-
vau. Veikla buvo labai plati ir įdomi.

Dabar nuo aktyvios muzikinės veiklos esu pasi-
traukęs. Namuose su vaikais padainuojame molda-
viškas dainas. Neseniai įkūriau ansamblį „Dačija“,
kuriame dalyvauja visa mano šeima.

Turiu savo verslą – užsiimu informacijos apie sta-
tybos objektus surinkimu ir publikavimu.

Auginame vynuoges. Prie Žagarės turime 130
krūmų vynuogių plantaciją. Turime valstietišką
vyno darymo įrangą ir jau penkeri metai gaminame
raudoną sausą vyną. Tėvas gerai darydavo vyną.

Ir lieka dar laiko veiklai bendrijoje „Dačija“?

Esu šios bendrijos tarybos narys. Dalyvauju ben-
drijos organizuojamuose renginiuose, kuriuose pri-
statome savo kultūrą, kalbą. Manau, mes einame
teisinga kryptimi, nes bendruomenės tikslas ir yra
domėtis ir puoselėti savo krašto kultūrą, mokytis kal-
bos, domėtis tuo, kas vyksta Moldovoje ir didžiuotis
tuo, kad esame dalis Moldovos.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbino Karolina Baltmiškė

Darius Skramtai yra sce-
naristas ir režisierius trum-
pametražio filmo „Marija“,
paremto tikrais faktais apie
savo senelių šeimos tragiš-
ką likimą Mergežerio kaime
(Varėnos r.). Filme pasakojama,
kaip meilė savam kraš-
tui, šeimai ir nenuslopstanti
energija naujoms paieškom
keičia gyvenimo kryptį ir pa-
daro žmogų iš ties laimingą.

Misija – Švenčionių krašto žydų istorinės atminties saugojimas

„Pabradėje likau paskutinis iš mohikanų, – juokauja šešioliktus metus Švenčionių rajono žydų bendruomenei vadovaujantis Moisejus Šapiro. – Labai gerai žinau, kad ir kas benutiktų, atmintį reikia saugoti, reikia žinoti savo istoriją“.

2025 m. gegužės 21 d. minint Tautinių bendrijų dieną Švenčionių rajono žydų bendruomenės pirmininkui Moisejui Šapiro už išskirtinį indėlį į žydų istorinės atminties išsaugojimą, ilgametę visuomeninę veiklą, aktyvų darbą integracijos srityje, jaunosios kartos ugdymą ir reikšmingus nuopelnus Lietuvos tautinių mažumų kultūrai įteiktas Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės apdovanojimas – Sidabro garbės ženklas „Už nuopelnus“.

Ištuštėję namai

„Iki Antrojo pasaulinio karo pradžios dabartiniame Švenčionių krašte buvo 17 štetlų – mažų žydų miestelių. Dabar mūsų bendruomenėje, kuri vienija žydus, gyvenančius ne tik Švenčionyse ir Švenčionių rajone, bet Ignalinos ir Zarasų rajonuose, Visagine, yra tik 86 nariai, – skaudžią savo tautos istoriją skaičiais iliustruoja Moisejus Šapiro ir prisiminimais nusikelia į praėjusio amžiaus vidurį. – Prieš karą tuose kraštuose gyveno žydai ir lenkai. Mano tėvas pasakodavo, kad Utena – Lietuva, o Ignalina, iš kur jis buvo kilęs, jau lenkiškas kraštas. Kaip jis sakydavo, tuomet Utenoje druska buvo pigesnė nei Ignalinoje. Žmonės, ieškodami galimybės pigiau apsipirkti, važiuodavo į aplinkines turgavietes. Vyko normalus gyvenimas ir nebuvo jokios tautinės nesantaikos. Niekas net tikėtis negalėjo, kad po 1939 metų visos Baltijos šalys atiteks Sovietų Sąjungai ir kad prasidės žmonių skaldymas“.

Pašnekovas atverčia atsineštos knygos „Ašmenos, Svierių, Švenčionių apskričių getai: kalinių sąrašai 1942 metais“ puslapį, kuriame įdėta jo tėvo nuotrauka. „Tėvas ir jo brolis buvo pašaukti tarnauti 16-oje divizijoje. Po karo grįžęs namo, tėvas surado tik namą. Kaimynai pasakė: „Mes apgailestaujame ir reiškiamo tau nuoširdžiausią užuojautą, bet visa jūsų šeima sušaudyta Švenčionėliuose“. Tėvui liko tik parašyti, pagal žydų tradiciją triskart apeiti aplink savo namą ir išeiti, nes jame jau buvo kitas gyventojas. Jis pėsčiomis nuėjo iki Švenčionėlių, kur tris naktis pagal žydų tradiciją meldėsi už nužudytuosius artimuosius. Per tas dienas gyveno miške pasidarytame namuke. Paskui nuėjo į Švenčionis, ten surado savo giminaičius ir nuo balto lapo pradėjo savo pokarinį gyvenimą. Kai kiti mūsų tautiečiai emigravo į Izraelį, mano tėvas į pasiūlymus vykti kartu atsakydavo: „Man ir čia neblogai“.

Moisejus atmintyje saugo tėvo papasakojimus apie šeimą ir Švenčionių krašto žydus. „Žinau, tragedijos, XX a. viduryje vykusios visoje Lietuvoje, visoje Europoje, priežastis viena – žmonės buvo žudomi vien todėl, kad jie žydai. Sykį dėdės paklausiau, kodėl žydams šioje žemėje teko tokia sunki dalis, kodėl pasaulyje šios tautos nemėgsta. Jis atsakė trumpai, kad mes tikime į Dievą, o ne į jo pasiuntinius ir kad nuo čia prasideda visos bėdos, – susimąsto pašnekovas. – Pabradės žmonės prisimena skaudžią istoriją, kai per žydų šventę, baltaraiščiai apsupo sinagogą ir išsivare 55 vyrus. Trims pavyko pabėgti, o kitus nuvedė į masinių žudynių vietą ir sušaudė. Tačiau neįmanoma išvengti dieviško teisingumo – po kurio laiko žuvo ir į šventovę įsiveržę baltaraiščiai“. Švenčionėliuose per Holokaustą buvo sušaudyta apie 8 tūkst. žydų iš

17 Švenčionių krašte buvusių štetlių. Kasmet pirmąjį spalio sekmadienį žmonės iš Vilniaus, Kauno, Panevėžio, kitų Lietuvos miestų, neretai ir iš Izraelio, JAV bei kitų užsienio šalių renkasi Švenčionėliuose paminėti žuvusiuosius per Holokaustą. Šiemet jie renkasi spalio 5 dieną.

Pirmiausia – pagarba žmogui

„Reikia mokėti gyventi su žmonėmis, reikia žmones gerbti, – savo gyvenimo tiesa dalijasi Moisejus Šapiro ir pajuokauja, kad Pabradėje gyvenantiems tarp lietuvių jis yra Mykolas, tarp lenkų – Michalak, tarp žydų – Moisej, šis vardas įrašytas ir jo pase. – Gimiau 1949 metais Švenčionyse. Abu tėvai žydai. Gatvėje, kurioje augau, draugiškai gyveno lenkų, lietuvių, rusų ir mūsų – žydų šeima. Mano tėvai į mūsų namus buvo priėmę gyventi lenkaitę Vladę Butkunovą su dukryte Marisia. Ponia Vladė puikiai mokėjo jidiš kalbą, buvo gera šeiminkė, mokėjo gaminti ir lenkiškus, ir žydiškus patiekalus. Kartais tėvas net mamai patardavo jidiš kalbos iš Vladės pasimokyti. Ponia Vladė man buvo kaip antra mama. Ji buvo labai tikinti ir kiekvieną sekmadienį eidavo į bažnyčią. Ji visada kartu vesdavosi ir mane su broliu. Būdavo, atsistojame priekyje netoli altoriaus, kunigas prieina, paglosto mudviem galvutes ir pagiria: „Kokie gražūs čigoniukai“. Abu mano tėvai buvo partiniai, todėl į bažnyčią ponia Vladė vesdavosi mus aplinkkeliais, nes jei būtų kas apie tai pranešęs partijos komitetui, mama sulig diena galėjo būti atleista iš darbo. Kiek vėliau tėvas, pasakęs, kad nė vienas partinis darbuotojas jam nėra pavyzdys, kuriuo jis galėtų sekti, padėjo partinį bilietą. O mama partijai priklausė iki pat

mirties. Ir ką gavo? Po 50 metų priklausymo partijai buvo apdovanota ženkliuką su auksine Lenino galva. Ne, nesmerkiu jų. Tokie laikai buvo“.

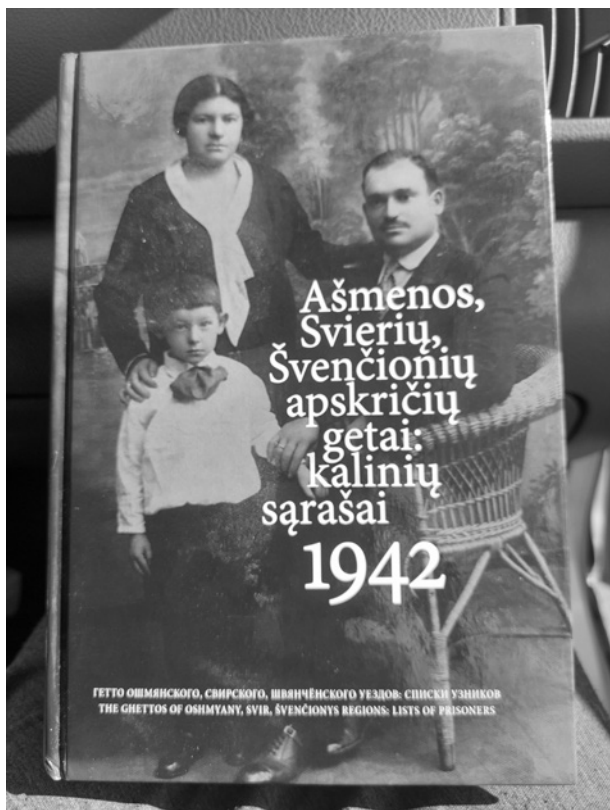
Mokydamasis mokykloje Moisejus užsidegė sportu – lengvąja atletika. Buvo įstojęs į pedagoginį institutą ir ketino tapti kūno kultūros mokytoju, bet gyvenimas mėgsta savas korekcijas. Po kelių mėnesių pasiėmęs akademines atostogas į studijas nebegrižo. „Mano tėvas sakydavo, kad muzikos ir kalbos ant pečių nenešiosi, taigi tapau muzikantu. 62 metus dalyvauju kultūriniame gyvenime, dabar groju mušamaisiais Pabradės miesto kultūros centro liaudiškos muzikos kapeloje „Žeimena“. Esame labai susigyvenę ir gyvenimą vienas be kito sunkiai įsivaizduojame, – kolektyvu pasidžiaugia Moisejus Šapiro ir šelmiškai priduria. – O kiek vestuvių per savo gyvenimą man teko atgroti!“

Bendruomenė – gyvenimo dalis

Gyvenimas Moisejų seniai suvedė ir su Švenčionių rajono žydų bendruomene. Vadovaujant Bliumai Kac jis bendruomenėje savanoriaudavo, tad išvykdamas dirbti į Oksfordo universitetą pirmininkė užsiminė, kad jis turės tęsti jos pradėtus darbus. „Esu jai dėkingas už išreikštą pasitikėjimą ir kiek dar duota gyvenimo, tiek dirbsiu. Bliuma man buvo patarėja, mokytoja ir didžiausias autoritetas“, – sako pašnekovas. Jo iniciatyva prie namo, kuriame gyveno pirmoji Švenčionių žydų bendruomenės pirmininkė atidengta atminimo lenta.

Pasiteiravus, kokią bendruomenės ateitį jis matytų, Moisejus Šapiro susimąsto: „Nedaug jau liko šiuose kraštuose gyvenančių žydų. Ir jaunimo nėra. Emigracija, mišrios santuokos, kuriose mažai kas puoselėja žydiškąsias tradicijas ir kultūrą. Mūsų tautybė perduodama per motiną. Jei motina žydė, tėvas gali būti bet kokios tautybės, vaikai bus žydai. O jei mama kitos tautybės, vaikai nebėra tikri žydai. Mano žmona rusė, tad ir mano vaikai nebėra tikri žydai. Taigi žydiškas tradicijas stengiamės kiek įmanoma labiau puoselėti bendruomenėje. Kurie galime, kartu švenčiame visas tradicines žydiškas šventes, organizuojame Holokausto aukų pagerbimo renginius žydų masinių žudynių vietoje, stengiamės įamžinti jų atminimą, paženklinti vietas, susijusias su mūsų istorija. Šiuo metu rengiamės Pabradės sinagogų įamžinimui. Spalio 18 dieną tikimės atidengti kuklų jų atminimo ženklą. Bendradarbiaujame ir su kitomis žydų bendruomenėmis. Esame dėkingi, kad mūsų veiklą remia Tautinių mažumų departamentas, Lietuvos žydų bendruomenė, taip pat Švenčionių ir Ignalinos rajonų bei Visagino savivaldybės“.

Vytis Kaunas

(Ne)pažįstamas Simonas Dachas

Šiemet Klaipėda švenčia Simono Dacho (Simon Dachius) metus. Nors tikriausiai visi žino, kokia skulptūra puošia Klaipėdos Teatro aikštę, tačiau vargu, ar visi žino, kad šis akcentas iš tiesų buvo pastatytas kaip Simono Dacho fontanas, o ne Taravos Anikė, kuri, beje, jame ir pavaizduota. Ir patys klaipėdiečiai nedaug ką žino apie Simoną Dachą, kurį, anot istoriko, Klaipėdos universiteto Baltijos regiono archeologijos ir istorijos instituto direktoriaus dr. Vasilijaus Safronovo, būtų galima vadinti pirmuoju Klaipėdos kultūros magistru, jeigu tokį titulą būtų galima suteikti ir istorinėms asmenybėms.

Simonas Dachas (1605–1659) – vienas žymiausių Prūsijos baroko poetų, gimęs Klaipėdoje. Jis kūrė vokiškai, bet puikiai mokėjo lietuvių kalbą ir jautriai reagavo į Mažosios Lietuvos kultūrinę dvasią.

Jo garsiausias kūrinys – lyrinė poema apie Anikę iš Taravos (Annchen von Tharau) – meilės giesmė, tapusi ne tik literatūros klasika, bet ir daina, atliekama iki šiol. Nors Anikė – literatūrinis personažas, ji virto meilės, švelnumo ir ištikimybės simboliu, o Klaipėdoje – vienu ryškiausių miesto atpažinimo ženklų.

1912 m. Klaipėdos senamiestyje pastatytas paminklas Anikei, o po atstatymo 1989 m. jis tapo ir nepriklausomybės atgimimo simboliu.

Vardą Simonas 1605 m. liepos 29 d. Mėmelyje gimęs berniukas gavo tradiciškai pagal savo tėvą, irgi Simoną Dachą, kuris dirbo valsčiaus ir Mėmelio pilies vertėju (tolku). Manoma, kad pilyje buvusiame teisme ir kalėjime. Jis vertė iš lietuvių, kuršių ir lenkų kalbų. Berniuko mamos Anos Lepler giminė mano-

Simono Dacho fontanas su Taravos Anike

mai buvusi garbinga, nes jos senelis – buvęs miesto burmistras. Nors daug kur teigiama apie lietuviškas poeto Simono Dacho šaknis, bet apie tai galima nebent spekuliuoti, jokių to įrodymų bent jau kol kas nėra. Kur gyveno šeima bei kokią konkrečiai mokyklą lankė jaunas Simonas Dachas Mėmelyje taip pat neišku. Gimtajame mieste Simonas Dachas jaunesnysis praleido nepilnus keturiolika metų. Po mamos mirties 1619 m. berniukas buvo išsiųstas į Kenigsbergą, kur, apsigyvenęs mamos sesers šeimoje, pradėjo lankyti katedros mokyklą. 1620–1626 m. Simonas Dachas lydėjo savo tolimą giminaitį, teologijos studentą M. Wolderį kaip tarnas (famulus) jo kelionėse, dėl to Wittenberge galėjo lankyti miesto mokyklą, o Magdeburge baigti gimnaziją. Būtent Magdeburge pasirodė pirmieji jo tekstai graikų ir lotynų kalbomis. Trisdešimtmetis karas (1618–1648) bei maro epidemijos Simoną Dachą sugrąžino į Kenigsbergą, kuris tapo tolesnio jo gyvenimo ir veiklos centru.

1626–1630 m. Simonas Dachas studijavo Kenigsbergo Albertinos universitete teologiją, filosofiją, retoriką. 1630–1633 m. jis dirbo privačiu mokytoju, po to gavo mokytojo vietą katedros mokykloje. Tiesa, ketvirtuoju – mažiausiai apmokamu mokytoju. Viena tokio mokytojo pareigų – palydėti mirusiųjų į amžino atilsio vietą. Simonas Dachas eiliavo

mirusiųjų garbei skirtus tekstus, o mokinių choras juos giedojo ar deklamavo. Nors tai buvo proginiai kūriniai, bet žmonėms jie patiko. Tai jam, kaip proginės poezijos kūrėjui, buvo gera reklama. Gaudamas užsakymų jis prisidurdavo gyvenimui.

1633 m. jis paskiriamas konrektoriumi (direktoriaus pavaduotoju). Dachas katedros mokykloje mokytojavo iki 1639 metų.

Simonas Dachas

Labai svarbus Simono Dacho kūrybos laikotarpis sietinas su Kenigsbergo poetų rateliu (1636–1641), kuriam priklausė apie dvylika to meto miesto poetų ir muzikų. Be Simono Dacho, aktyviausi draugijos nariai: jos iniciatorius Kenigsbergo teismo sekretorius, poetas Robertas Roberthinas (1600–1648) ir Kenigsbergo katedros vargonininkas kompozitorius Heinrichas Albertas (1604–1651). Būtent jam priklausiusiame sode rinkdavosi šios draugijos nariai, o sambūris buvo pavadintas „Moliūgų trobelės draugija“ (Kürbischüttesgesellschaft), nes ten stovėjusi moliūgais apaugusi pavėsinė. 1641 m. tiesiant naują kelią, Moliūgų trobelė buvo nugriauta, o Simonas Dachas ta proga parašė elegiją, kurioje apraudojo trobelės praradimą. Ši elegija laikoma vienu iš brandžiausių jo kūrinių.

1638 m. S. Dachas padėjo tvirtą pagrindą savo karjerai. Tais metais Heinrichas Albertas išleido pirmąją savo „Arijų“ knygelę, kurioje iš 25 skelbiamų kūrinių 14 priklauso Simono Dacho plunksnai. Taip Simono Dacho vardas peržengė Prūsijos hercogystės ribas. Iki 1650 m. pasirodė aštuoni „Arijų“ tomeliai. „Arijos“ buvo be galo populiarios, kai kurios buvo perleidžiamos po kelis kartus. Buvo net ir neautorizuotų leidimų. Ir visuose daugiausia tekstų – iš viso apie 120 – buvo parašyti Simono Dacho.

Kitas svarbus įvykis buvo Martino Opitzo (1597–1639) atvykimas į Kenigsbergą. Šis poetas, tituluojamas vokiečių poezijos tėvu („der Vater der deutschen Dichtung“), buvo Simonui Dachui didžiausias to meto autoritetas. „Moliūgų trobelės“ sambūris ta proga surengė viešą ceremoniją. S. Dachas sukūrė poemą, o Heinrichas Albertas – muziką. Tai buvo galimybė Dachui viešai pasirodyti miesto bendruomenei.

Trečias svarbus įvykis buvo iškilmingas Prūsijos hercogo Georgo Wilhelmo įžengimas į Kenigsbergą. Tai progai Simonas Dachas lotynų ir vokiečių kalbomis parašė kelias poetas, kuriose pasirodė kaip puikus panegirikų autorius. Be to, jis gavo puikią progą viešai deklamuoti savo eiles. Simonas Dachas sugebėjo pelnyti valdovo palankumą ir jo nurodymu 1639 m. buvo paskirtas poezijos profesoriumi Karaliaučiaus universitete, nors pats universiteto magistro laipsnį apsigynė tik 1640 m. Jo pareiga tapo ir rašyti kūrinius ypatingoms universiteto progoms. Minėtina jo pjesė „Prussiarthus“, parašyta 1644 m. universiteto įkūrimo 100-mečiui. Simonas Dachas tapo vienu žymiausiu proginų eilėraščių poetu Kenigsberge. 1656 m. tapo universiteto rektoriumi.

1641 m. Simonas Dachas vedė. Jo žmona Regina Pohl – Kenigsbergo rūmų advokato ir Sembos konsistorijos asesoriaus duktė.

Poetas mirė 1659 m. balandžio 15 dieną nesulaukęs 54 metų nuo plaučių tuberkuliozės. Jau sirgdamas jis eilėmis kreipėsi į valdovą – Brandenburgo kurfiurstą Friedrichą Vilhelmą, prašydamas aprūpinti jo šeimą, skirti jam žemės. Simonas Dachas suvokė save kaip svarbiausią ir „pirmąjį“ Prūsijos poetą, rašiusį vokiečių kalba ir tą pabrėžė savo „Nuolankiausiame paskutiniame maldavime“, teigdamas, kad „meną vokiškų eilių Prūsija tik iš manęs išmoko“ (Saulėnienė, Jovita. Simonas Dachas klaipėdietis prūsas 400-osioms gimimo metinėms. S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2005, p.58). Valdovas išpildė šį S. Dacho prašymą ir paskyrė jam nedidelį žemės sklypą prie Kenigsbergo. Simonas Dachas palaidotas Kenigsbergo Katedros šiaurinės dalies pogrindyje, skirtame žymiesiems universiteto profesoriams. Jam esant gyvam nebuvo išleista nė viena jo kūrybos knyga. Pirmoji, kurioje buvo atspausdinta valdovus šlovinanti poezija, pasirodė tik 1681 metais. Tuo pasirūpino jo žmona.

Simonas Dachas kūrė vokiečių, lotynų ir graikų kalbomis. Per savo gyvenimą jis parašė daugiau nei 1400 įvairių kūrinių, kurių dauguma – proginiai, skirti laidotuvėms, vestuvėms, krikštynomis. Apie tūkstantis jų parašyti vokiečių kalba.

1635 m. pastatyta Simono Dacho pjesė „Cleomedes“, kuriai muziką sukūrė Heinrichas Albertas, laikytina pirmąja vokiečių opera.

Simonas Dachas eilėraščiuose pateikia preciziškus vietovių ir įvykių aprašymus, dėl ko jį galima vadinti laikmečio poetiniu kronikininku. Iš jo kūrinių sužinome kai kurias to laikmečio detales, kurių nefiksavo jokie kiti šaltiniai.

Labai svarbią jo kūrybos dalį sudarė bažnytinių giesmių tekstai, kuriems muziką rašė ne tik Heinrichas Albertas, bet ir Johannas Sebastianas Bachas (1685–1750). Kadangi Prūsijoje buvo meldžiamasi gimtosiomis kalbomis, o liuteronų tikėjime svarbus vaidmuo tenka giedojimui, tad lietuvių parapijų kunigai vertė giesmes į lietuvių kalbą, taip Simono Dachso žinomumą skleidami ir tarp prūsų lietuvių. Lietuvių giesmynuose iki dabar yra daugiau nei 20 Simono Dachso giesmių. Jo giesmė „O gražus dangau“ (Schöner Himmelssaal, Vaterland der Frommen), kurią išvertė Pilypas Ruigys (Philipp Ruhig, 1675–1749), ir šiaudien priskiriama gražiausioms liuteronų giesmėms ir giedama bene per kiekvienas laidotuves.

Simonas Dachas, jau būdamas profesorius, parašė prakalbą pirmajai lietuvių kalbos gramatikai „Grammatica Litvanica“ (1653m.), kurios autorius – Danielius Kleinas (Daniel Klein, 1609–1666). Prakalboje jis gina lietuvių kalbą, teigia, kad ji tinkama ne tik maldoms, bet ir mokslams.

Simonas Dachas parašė pirmąjį literatūros kūrinių apie Mėmelį. Jis sukurtas Mėmelyje vykusioms vestuvėms. Jame jis pateikia labai aiškų miesto vaizdą, o užbaigia eilėraščių posmu:

Gana, kad maniškius skaitys
Rimus: jie aiškiai dėsto,
Kad Mėmelis vadinosi
Gimtasis mano miestas
(vertė Laurynas Katkus)

Gimtasis miestas poetui „neliko skolingas“. 1909 m. minint 250 metų nuo Simono Dachso mirties Klaipėda nusprendė pastatyti poetui paminklą. 1910 ir 1911 metais Smiltynėje vyko šventės, per kurias buvo renkami pinigai paminklui. 1912 m. tuometėje Turgaus, dabar Teatro, aikštėje atidengtas Simono Dachso fontanas (skulptorius A. Künne). Jo viršuje – jauna mergina, žinomiausio Simono Dachso eilėraščio „Taravos Anikė“ (Anke van Tharaw), protagonistė. Eilėrašties parašytas Anos Neander ir Johanno Partataiaus vestuvėms. Jis taip pat buvo išspausdintas „Arijose“. Kūrinys visai netipiškas tam laikotarpiui, parašytas

tarmiškai ir sukėlęs daugiausia diskusijų dėl jo autorystės. Buvo keliamos prielaidos, kad ne tik muziką, bet ir tekstą galimai parašė Heinrichas Albertas. Išpopuliarėti ir virsti daina kūriniui padėjo Johannas Gottfriedas Herderis (1744–1803), kuris, išvertęs tekstą į vokiečių aukštaičių kalbą, įtraukė jį į rinkinį „Tautų balsai dainose“ (Stimmen der Völker in Liedern). Melodiją sukūrė Friedrichas Silcheris (1789–1860). Ji jau seniai virto liaudies daina.

1939 m. Anikės skulptūra buvo perkelta į tuometės Liepojos (dabar Lietuvininkų) aikštės pakraštį. Paskutinė nuotrauka, kurioje skulptūra užfiksuota, datuojama 1942–1943 metais. Tolesnis jos likimas nežinomas.

Skulptūros replika iškilmingai grįžo į savo senąją vietą 1989 metų lapkritį. Lietuvos uostamiestis pripažino, kad seniausias Lietuvos miestas Klaipėda, senasis Mėmelis, turi ilgą ir turtingą istoriją. Skulptūrai pinigų aukojo iš Klaipėdos krašto Antrojo pasaulinio karo pabaigoje pasitraukę memelenderiai. Tam Vokietijoje buvo įkurta „Taravos Anikės“ draugija“ (Ännchen von Tharau Verein). Skulptūrą pagal mažytę kopiją pagamino berlynietis skulptorius H. Haacke. Ypač džiaugsmingas ir jaudinantis skulptūros atidengimo momentas buvo Klaipėdos vokiečių bendrijos nariams, kai Bendrijos choras „Taravos Anikė“ dainavo vokiškai.

Klaipėdoje nebėra Simono Dachso gatvės. Sugriovus Šv. Jono bažnyčią nebeliko ir ant jo išorinio mūro buvusio Simono Dachso bareljefo. Tačiau būta ir teigiamų poslinkių. 1995 metais Klaipėdos 7-oji mokykla susigrąžino tarpukariu turėtą Simono Dachso vardą. 1996 metais šalia mokyklos atidarytas Klaipėdos vokiečių bendrijos kultūros ir susitikimų centras taip pat buvo pavadintas Simono Dachso namais. Šis vardas įpareigoja. Todėl bendrija organizuoja daug įvairių veiklų, kurios susijusios su Simonu Dachu, jo epocha. Tai poezijos skaitymai, giesmių vakarai, seminarai mokytojams ir kūrybinės dirbtuvės vaikams. Minėdami Simono Dachso metus pakvietėme į senosios muzikos ansamblio „Šviesotamsa“ muzikinį literatūrinį vakarą, kuriame skambėjo Heinricho Alberto muzika ir Simono Dachso eilės. Sukūrėme orientacinį žaidimą „Simono Dachso paslapčių kodas“, edukacijas „Simonas Dachas. Tiesa drąsa“, „Detektyvas apie Simoną Dachą“, „Apie Simoną Dachą kitaip“, ekskursiją „Simono Dachso pėdsakais“. Šiose veiklose mielai dalyvauja Klaipėdos moksleiviai. Tai tik dalis mūsų veiklų, kurias per kultūros projektus „Vokiečių kultūros dienos 2025“ ir „(Ne)pažįstamas Simonas Dachas“ finansuoja Tautinių mažumų departamentas ir Klaipėdos miesto savivaldybė.

Rasa Miuller, Klaipėdos vokiečių bendrijos kultūros projektų vadovė

Gyvenimas tarp kūrėjų ir kūrybos

Lapkričio 8 d. Tautinių bendrijų namuose bus apdovanojami IX Tarptautinio literatūrinio festivalio–konkurso „Baltijos Gamajūnas“ laureatai ir paminėtas Tarptautinės rašytojų ir publicistų asociacijos (TRPA) Lietuvoje iniciatoriaus ir prezidento Levo Mesengiserio 85-asis gimtadienis, kuriame susirinkusiųjų laukia staigmena – bus atliekamas jubilieato sukurtas muzikinis kūrinys.

Atsivėrimas pasauliui įvyko

„Mano aplinkoje visada buvo kuriančių žmonių. Vieni rašė eilėraščius, kiti – prozos kūrinius, bet, būdavo, paskaito per gimtadienį ar kitą šventę savo kūrinį ir deda jį į stalčių. Mačiau, kad tai talentingi žmonės ir jų kūryba turi plačiau ir toliau skliti. Išsiaiškinau, kad Rygoje yra įsikūrusi Tarptautinė rašytojų ir publicistų asociacija. Jos pirmininkui parašiau laišką, kuriame išdėsciau, kad Lietuvoje yra grupė rusų kalba rašančių poetų ir rašytojų, norinčių, kad jų kūryba būtų skelbiama ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Po mėnesio asociacijos vadovas atvažiavo į Vilnių. Jis susitiko su kūrėjais, susipažino su jų kūryba ir pasakė, kad Tarptautinę rašytojų ir publicistų asociaciją galima kurti ir Lietuvoje. 2009 metais Lietuvoje įregistravome Tarptautinės rašytojų ir publicistų asociacijos Respublikinę draugiją. Šios asociacijos veikla orientuota į narių integraciją į Lietuvos kultūrą. Asociacijos tikslas – sudaryti saviraiškos galimybes rusakalbiams poetams ir rašytojams“, – apie vieną pastarųjų savo veiklą pasakoja Levas Mesengiseris.

Pašnekovo teigimu, iš pradžių Lietuvos kūrėjai savo kūrybą skelbdavo Latvijoje veikiančios asociacijos leidiniuose, bet po kelerių metų apsisprendė

patys imtis leidybos. 2012–2016 metais Levas Mesengiseris buvo vienas iš tarptautinio literatūrinio almanacho „Vingis“ 3–6 numerių sudarytojas. 2016 m. jis vadovavo „Poezijos ir prozos rinkinio „TRPA. 5 metai Lietuvoje“ projektui. 2015 m. įsteigė tarptautinį literatūros–publicistikos almanachą „Stupeni“. Šiomet bus išleistas jau vienuoliktas šio kasmetinio leidinio numeris.

2017 m. L. Mesengiserio iniciatyva pradėtas rengti kasmetinis tarptautinis literatūrinis festivalis–konkursas „Baltijos gamajūnas“. „Tarptautinė rašytojų ir publicistų asociacija Lietuvoje sulaukia autorių iš įvairių pasaulio šalių. Šiomet iš dalyvavusiųjų festivalyje–konkurse atrinkta 20 autorių iš 10 šalių, – TRPA prezidentas pasidžiaugia, kad iniciatyva vis didesnio susidomėjimo sulaukia iš kūrėjų, gyvenančių įvairiose šalyse. – Asociacijos leidžiamas literatūrinis almanachas „Stupeni“ iškeliauja į įvairias pasaulio šalis. Jį galima rasti bibliotekose. Taip pat asociacija padeda ir atskiriems autoriams išleisti savo kūrybos knygas“.

Esu labiau organizatorius

Paklaustas, kas jis – rašytojas, publicistas, organizatorius, muzikantas, kompozitorius, pašnekovas ilgai nemąsto. „Aš tikrai nesu rašytojas. Jei kalbėsime apie literatūrinę kūrybą, aš esu labiau įvadinų bei apžvalginių straipsnių autorius. Dažnai rašau įžanginį žodį almanachui „Stupeni“. Straipsnius apie šiuolaikinę rusų literatūrą esu skelbęs laikraštyje „Obzor“, „Lietuvos aidas“, „XXI amžius“. Tačiau, manau, mano pašaukimas dirbti organizatoriumi, nes aš galiu sutelkti žmones, juos sudominti ir įkvėpti, įtraukti į veiklą, siekiant bendro tikslo, suteikiant jiems atsakomybę už konkrečius darbus, – teigia Levas Mesengiseris ir priduria. – Pagal profesiją esu inžinierius. Baigiau inžinerijos studijas tuometiniame Vilniaus inžinerinės statybos institute. Prieš tai dar mokiausi Vilniaus elektromechanikos techniku-me, po kurio įsidarbinau anuomet garsioje įmonėje „Komunaras“. Toje įmonėje dirbau ir institute baigęs studijas. 30 metų joje dirbau. Užėmiau įvairias

Festivalio „Baltijos Gamajūnas“–2024 dalyviai

pareigas. Tačiau visada domėjausi muzika, literatūra, menu. Baigiau Vilniaus liaudies universiteto Menų fakultetą. Laisvalaikiu bandžiau savo jėgas meno srityje.“

Galėjau būti muzikantu

„Jei nebūčiau įstojęs į inžineriją, galbūt būčiau pasirinkęs muzikanto kelią, – dar vieną savo pomėgį ir talentą praskleidžia Levas Mesengiseris. – Nuo jaunystės grojau gitara. Vėliau – akordeonu, fortepijonu. Kartais atsiranda didžiulis noras sėsti prie fortepijono ir sugroti iš kažkur atklystančią melodiją. Melodija tiesiog išsiveržia. Vienas nedidelis mano sukurtas kūrinys gal bus atliktas ir per festivalio–konkurso „Baltijos Gamajūnas“ apdovanojimo ceremoniją.

Ką bedarytumei, visada reikalinga komanda, kuria džiaugiuosi ir kuriai esu dėkingas. Tiek organizuojant festivalį–konkursą „Baltijos Gamajūnas“, tiek sudarant ir spaudai rengiant kasmetinį almanachą „Stupeni“, tiek kitose veiklose aktyviai darbuojasi dr. Elena Suodienė, Elvyra Pozdniaja, Eva Achtajeva, Liudmila Riabenko-Zon, Dora Mesengiser, Raisa Melnikova, Jurij Moskalenko, Sergej Lavrov ir daugelis kitų. Mes visi esame savanoriai. Džiaugiuosi, kad pavyksta žmones uždegti bendrai ir svarbiai veiklai. Planuojame išleisti leidinį, kuriame bus apžvelgta TRPA 17 metų veikla. Per tuos metus surengta ne-

mažai renginių, išleista nemažai knygų, almanachų.

Esame dėkingi Tautinių mažumų departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, kad palaiko mūsų veiklą ir iš dalies finansuoja tarptautinį literatūros festivalį–konkursą „Baltijos Gamajūnas“.

Karolina Baltmiškė

Levas Mesengiseris gimė 1940 m. lapkričio 5 d. Braslave (Baltarusija). Nuo 1946 m. gyvena Vilniuje. Tėvas žuvo Antrojo pasaulinio karo fronte.

Už rusų kalbos ir literatūros saugojimą ir populiarinimą Lietuvoje 2016 m. jam įteikta Tautinių mažumų departamento prie LR Vyriausybės padėka.

2018 m. už aktyvią kultūrinę veiklą jam įteikta Tautinių mažumų departamento atminimo dovana – vardinis laikrodis, o 2020 m. – Sidabro garbės ženklas „Už nuopelnus“.

2018 m. už rusų kalbos ir literatūros puoselėjimą jam įteikta Vilniaus miesto mero padėka.

Gimusi būti poete

„Jums dovanuju šį almanachą, – vos susitikus Tautinių bendrijų namuose Lietuvos Rusų susirinkimo Kauno klubo „Nadežda“ pirmininkė dr. Elena Suodienė ištisia solidžią knygą „Laisvės alėja“. – Seniai brendo mintis išleisti almanachą, nes Lietuvos literatūra nėra vien ta, kuri leidžiama valstybine kalba. Valsybės literatūros sudedamosios dalys yra ir kitomis – tautinių mažumų – kalbomis rašomi kūriniai. Taip gimė idėja išleisti almanachą. Ėmiausi rengti ir Tautinių mažumų departamentui teikti projektus. Departamentas jau skyrė lėšų trims almanachams. Pirmasis buvo išleistas 2022-aisiais, antrasis – 2023-iais ir trečiasis – 2024-aisiais“.

Gerb. Elena, almanache skelbiamas ir Jūsų sūnaus Antano Suodžio romanas „Kosminės gėlės“. Kas čia – genetinis paveldėjimas? O gal ir Jūsų kūrybingumas yra paveldėtas iš tėvų ar dar anksčiau kartų?

Išties galima manyti, kad kūrybiniai gebėjimai mūsų giminėje yra perduodami iš kartos į kartą.

Knygos pavadinimas simbolinis – „Laisvės alėja“. Būtent Kauno Laisvės alėjos fragmentas vaizduojamas almanacho viršelyje. Alėjos gale – šviečiantis soboras, nes, kaip teigia Elena Suodienė, be aukštų idealų kūryba neįmanoma. „Reikalingas sakralinis lygmuo, kad kūrinys neštų fundamentalias ir civilizacijos vystymuisi svarbias prasmes“, – paabrėžia Elena Suodienė.

Mano senelis Vladas Vyšniauskas, mamos tėvas, buvo Kauno dramos teatro pastatyminės dalies vedėjas.

Mano tėvas Lietuvoje atsidūrė po karo. Dar visai jaunas vaikinukas, karo nublokštas į Kauną. Jis išimylėjo iš Kauno dramos teatro išeinančią merginą. Manė, kad ji – aktorė. Mano būsima mama jį sužavėjo savo grožiu. Tačiau aš paveldėjau tėvo išvaizdą.

Mano tėvas, visiškai nemokėdamas lietuvių kalbos, įstojo į tuometinio Kauno politechnikos instituto Elektrotechnikos fakultetą. Baigęs studijas jis gavo paskyrimą į Baltarusiją, kur kūrė Energetikos institutą. Į Baltarusiją jis išvyko su šeima. Deja, vėliau tėvai išsiskyrė ir mama sugrįžo į Kauną. Porą metų pagyvenusi su tėvu, ir aš persikėliau gyventi į Kauną.

Tėvo istoriją sužinojau per jo laidotuves 1987 metais. Tada sužinojau, kad tėvo mama buvo šventiko dukra. Matyt, iš tėvo pusės paveldėjau polinkį į dvasingumą, o kūrybingumą – iš mamos pusės.

Kai mano tėvai išsiskyrė, mama atsidavė mokslui. Ji tapo biochemijos profesore. Po trečio insulto, suprasdama, kad tokie žmonės negali gyventi be veiklos, patariau: „Mama, rašyk. Viską, ką tu prisimeni“. Po to mudviejų pokalbio ji dar išleido dvi knygas. Jos namuose visada buvo klasikinė muzika ir pasaulinė literatūra, kuri nuo vaikystės ir mane supo.

O kada Jumyse prabudo noras kurti?

Gal kokioje ketvirtoje klasėje. Tada dar mokiausi Minske. Pirmieji posmai atėjo skaitant vadovėliuose skelbiamus eilėraščius. Man nuo vaikystės labai patiko poezija. Jaunystėje mamos spaudžiama ir nenorėdama jos įžeisti pasukau mokslo keliu. Vilniaus universitete studijavau rusų kalbą ir literatūrą. Kadangi mama labai norėjo, kad būčiau mokslininkė, o aš buvau maištininkė, labai pasitikinti savimi, ėmiausi mokslinio darbo, bet tik tokio, kuris man buvo įdomus. Mano mokslinis darbas – Marinos Cvetajevos kūryba. Mokslinį darbą rašiau be vadovo. Tada auginau du mažus vaikus. Vyras buvo išvykęs į Kijevą – į doktorantūros studijas. Galima teigti, kad disertaciją parašiau virtuvėje.

Taigi net mano mokslinis darbas nebuvo atitrūkęs nuo kūrybos ir poezijos. Tačiau peržiūrėdama savo nueitą gyvenimo kelią, galvoju, kad niekur kitur savęs ir negalėčiau realizuoti.

Atleiskite už kiek tiesmukišką klausimą: kodėl tautybei save priskiriate?

Tai buvo labai didelė mano gyvenimo problema. Giminės iš tėvo pusės sakydavo „Falšyvoja litovka“ (netikra lietuvė). Giminės iš mamos pusės, nors ir nesakydavo, bet akivaizdžiai parodydavo „Ruskaja chamka“ (įžūli rusė). Niekaip negalėjau suprasti, kas aš. Ilgą laiką išgyvenau vidinį tautinį konfliktą ir niekaip jo negalėjau išspręsti. Nuo pat vaikystės jutau tą

konfliktą. Manyje buvo du skirtingi pasauliai. Ir tai tęsėsi tol, kol viena protinga moteris man pasakė: „Nevertinkite savęs iš pozicijos arba – arba. Žiūrėkite į save iš pozicijos ir – ir. Jūs ir lietuvė, ir rusų kultūros nešėja“. Mano mama, kuri buvo labai didelė Lietuvos patriotė, sakydavo: „Kodėl tu prie tų rusų prisikabinai? Tu net Rusijoje nebuvai“. Ir tikrai, tik porą kartų buvau nukeliavusi į Rusiją. Aš jai atsakydavau: „Aš ne prie rusų prisikabinau. Mane žavi Sidabro amžiaus rusų kultūra“. Man labai svarbūs yra Anna Achmatova, Osipas Mandelštamai, Marina Cvetajeva, Borisas Pasternakas ir visa sušaudyta Sidabro amžiaus karta. Man buvo nesuvokiama, kaip galima sušaudyti kūrėją už žodį. Vėliau kažkuris rusų poetas parašė, kad Rusija labai rimtai vertina žodį ir už žodį gali sušaudyti.

Tais laikais lengvai prieinamų šaltinių apie šiuos kūrėjus ne tiek daug buvo. Jų gyvenimus ir kūrybą studijavau savarankiškai, susikurdama su jais savitą santykį.

O kada išleidote savo pirmąją eilėraščių knygą?

Nemažai metų rusų kalbos sintaksę dėsciau Vilniaus universiteto Kauno humanitariniame fakultete, bet visą laiką jutau, kad ta veikla ne mano. Žinoma, jei būčiau dėsciusi rusų literatūrą, būtų buvę visai kitaip, deja, kalbos dėstymas man nebuvo įdomus. Atsvara tam man buvo eilėraščių rašymas. Tada pati išleidau tris poezijos knygytes. Tačiau į visuomenę su savo kūrybą ilgą laiką neidavau. Tik kai prasidėjo rusų poezijos vakarai, atėjau, paklausiau ir supratau, kad ir mano eilėraščiai ne prastesni už tuos, kuriuos skaitė. Manyje atsirado tokia drąsa, kad visas tris savo knygytes išsiunčiau poetui Justinui Marcinkevičiui, prašydama įvertinti mano kūrybą. Netrukus iš jo gavau laišką, kuriame jis labai gražiai ir labai aukštai įvertino mano kūrybą. Jis parašė ilgą laišką, kuriame buvo teiginys, kad jo nuomone, aš esu tikra poetė.

Vėliau išleidau dar daugiau poezijos knygyčių. Gal kokią 18 jau esu išleidusi. Tačiau kartu išgyvenu dramą: aš negaliu būti su rusų literatūra, nes kitoks mano mentalitetas, kitoks požiūris, bet aš svetima ir lietuvių literatūrai. Mes, nedidelė saujelė kuriančių rusų kalba, rašome tarsi sau, nors mūsų knygos keliauja po pasaulį. Lietuvoje mūsų tarsi nėra. Mes esame abiem kultūrom ir savi, ir svetimi.

Kas sužadina eilėraščių mintį: vidiniai ir dvasiniai išgyvenimai, įvykiai, aplinka?..

Sunku atsakyti į klausimą... Mano manymu, poezija yra meditacija. Tai vidinė kalba, ieškant sąlyčio su pirmapradžiu šaltiniu. Kartu tai apmąstymas poetine kalba viso to, kas mus supa ir kas aplink mus vyksta.

O kaip atsirado Kauno klubas „Nadežda“?

Čia aš visiškai nė prie ko. „Nadežda“ susibūrė atkuriant Lietuvos nepriklausomybę. Klubo veikloje buvo ir pakilimų, ir kritimų, o galiausiai joje buvo likę gal 30 žmonių. Buvo renkami tai vienas, tai kitas

vadovas. Kai klubo pirmininke išrinko Valentina Kiseliovą, ji pradėjo rengti projektus ir po truputį prieklinėti „Nadeždą“. Po kelerių metų ji nusprendė daugiau dėmesio skirti kūrybai ir pradėjo prašyti manęs, kad perimčiau vadovavimą klubui. Dauguma klubo narių – jau garbingo amžiaus žmonės. Jie turi savo chorą. Norėdama padėti tiems žmonėms sutikau būti klubo vadove, tik pasakiau, kad jame atsiras ir literatūrinė pakraipa, nes aš daugiau nieko nemoku. Man pradėjus vadovauti klubui, atsirado „Poetogradas“, ir aš galėjau daryti tai, apie ką visą laiką svajočiau, – skaityti paskaitas apie Sidabro amžiaus rusų poetus.

Aš labai dėkinga Tautinių mažumų departamentui, valstybės politikai, kad Lietuvoje nebuvo naikinama rusų kalba ir kad šia kalba kuriantys Lietuvos žmonės nebuvo žeminami, priešingai, net skatinami kurti, nes tokių leidinių, kaip almanachas „Laisvės alėja“

leidžiama. Tai yra labai daug. Mano nuomone, tai rodo labai didelį atsakingų darbuotojų įžvalgumą.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbino Karolina Baltmiškė

„Būtų nuostabu, jei Tautinių mažumų departamentas pradėtų leisti kasmetinį almanachą, kuriame būtų publikuojama Lietuvos tautinių mažumų kūryba jų kalba. Tai mano seniai puoselėjama svajonė“, – pasidalija klubo „Nadežda“ pirmininkė dr. Elena Sodienė.

Daugiaspalvis „Kultūrų sodas 2025“

„Mane labai džiugina, kad vienoje erdvėje telpa daug ir įvairių veiklų“, – rugsėjo 13 dieną Kauno įvairių tautų kultūrų centro Istorinės prezidentūros kiemelyje surengtą baigiamąjį festivalio „Kultūros sodas 2025“ renginį apibūdino Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorius Dainius Babilas.

Festivalis įvairėja ir plečiasi

„Šiomet festivalis vyko dešimt dienų. Kiekvieną dieną organizavome skirtingas priemones: rengėme ekskursijas, supažindinančias su Kauno istoriniu ir kultūriniu paveldu, lankėme įvairių konfesijų maldos namų, diskutavome, – renginį apibūdino Kauno įvairių tautų kultūrų centro direktorė Eglė Rušinskaitė. – Daugiau kaip savaitę trukusias edukacijas užbaigėme koncerto ir edukacijų pagrindinę dieną Istorinės Prezidentūros sodelyje“.

Baigiamajame renginyje koncertavo įvairių tautinių bendrijų kolektyvai, atvykę ne tik iš Kauno, bet ir kitų Lietuvos miestų. Baigiamojo koncerto pra-

džia skelbė Kauno muzikos ansamblis „Ainiai“. Po jų spalvomis ir ritmu džiugino Lietuvos meksikiečių bendruomenės folkloro šokių grupė „Cielito Lindo“. Juos keitė karaimų tautinių šokių ansamblis „OJUN“, Lietuvos rumunų kultūros bendrija „Dačija“, kirgizų bendruomenė, Lietuvos totorių folkloro ansamblis „Efsane“, indų bendruomenė „Apti“, kartveliškių šokių ansamblis „Mandili“, Kauno armėnų ir ukrainiečių bendruomenės, Kauno klubas „Nadežda“ ir daugelis kitų savo kultūrą puoselėjančių atlikėjų.

„Festivalis auga, tuo parodant, kad Lietuvos tautinės bendrijos nėra muziejiniai eksponatai, kad tai yra Lietuvoje gyvenantys žmonės, turintys daug ir įvairaus kultūrinio paveldo, kuriuo mes norime pasidžiaugti ir skatinti visuomenę jį pažinti“, – sakė Eglė Rušinskaitė.

Edukacijos, ragavimai, apklausa

Kol vieni koncertavo festivalio scenoje, kiti rengė įvairias edukacijas, pristatinėjo savo kultūrą, patiekalus.

Nuotr. iš KITKC archyvo

Dešinėje – Kauno įvairių tautų kultūrų centro vadovė Eglė Rušinskaitė.

Nuotr. iš KITKC archyvo

Lietuvos totorių folkloro ansamblis „Efsane“

„Kadangi mūsų kraštas yra daugiatautis, mes pristatome ir žydiškus, ir džiūkiškus, ir lenkiškus, ir mūsų vietinį patiekalą – didelius bulvinius blynus su mūsų krašto padažu – veraščaka“, – apie atsivežtą kulinariją paveldą pasakojo Vilniaus agroekologijos mokymo centro filialo Dieveniškų Simono Karczmara amatų kiemo profesijos mokytoja Teresa Banelienė, į festivalį atvykusi kartu su savo mokiniais Dominyku Komiago ir Kristina Branickaja.

„Ši bendruomenė labai jauna. Organizuoti veiklas pradėjo pernai, o bendruomenę įregistravo šiemet“, – iš uostamiesčio atvykusią Indų bendruomenę pristatė Klaipėdos tautinių kultūrų centro direktorė Jeleną Butkevičienė ir pasidžiaugė užsimezgsia draugyste su Kauno įvairių tautų kultūrų centru.

„Mes pristatome savo kultūrą, pasakojame apie mūsų prieskonius, kada ir kokią maistui gaminti jie naudojami“, – sakė Indų bendruomenės pirmininkas Vinney Prakash Dubey, iš uostamiesčio į festivalį atvykęs su bendruomenės nariais Hasbana Farhat, Authuman Anand ir visi smagiai nusijuokę pridūrė, kad Lietuvoje jiems gyventi patinka, bet sunku prie šalčio priprasti.

Krymo totorių menininkė, Eupatorijos miesto tautodailininkų gildijos narė, profesionali siuvinėtoja, rankinio ir mašininio siuvinėjimo technologė Elvira Drozdova mokė kilpelinio siuvinėjimo, eksponavo savo piešinius.

Vytauto Didžiojo universiteto Užsienio kalbų institutas, pasitelkęs Lietuvoje gyvenančius užsieniečius, supažindino su keliomis kalbomis. „Arabiškais rašmenimis kviečiame užrašyti vardą ar kitą žodį. Kelis žodžius galima išmokti kartvelų kalba. Kantoniečių kalba siūlome žaidimą, o japonai supažindina su origami lankstymu“, – sakė šio instituto direktorė dr. Teresė Ringailienė.

Lietuvos kirgizų bendruomenės nariai pasakojo apie savo šalį, jos tradicijas grojo nacionaliniu instrumentu komuz.

Ne mažiau įdomias edukacijas, padedančias pažinti kitų šalių kultūrą, pajusti skonių įvairovę, rengė ir kitos tautinės bendrijos.

Ukrainiečių kultūrai atstovavo Inobita atstovai – Tomas Midvikis ir savanorė Viltė Savodnikaitė. „Visi eksponatai atvežti iš Ukrainos. Mes juos dovanojame paaugėjusiems ukrainai“, – pasakojo Tomas Midvikis ir pridūrė, kad prie jų palapinės vaikai gali sukurti

piešinius, kurie keliaus į frontą ar ligoninę, tuo parodydami, kad Lietuva palaiko Ukrainą.

Daugelio akys užkliuvo už didelėmis raidėmis užrašyto klausimo – „Kitos kultūros pavojus Lietuvai?“ „Prieš mėnesį buvo paskelbtas Kauno technologijų universiteto tyrimas ir vienas jo rezultatų teigė, kad beveik kas antras lietuvis mano, jog tautinių mažumų atstovai yra tam tikra grėsmė Lietuvai. Iš to tyrimo ir gimė mūsų klausimas, kuris padeda mums išsiaiškinti nuomones, – teigė Jaunimo asmeninio tobulėjimo centro direktorius Aidas Gedminas. – Atlikti tokią apklausą paskatino ir tai, kad mes dirbame su tautinių mažumų jaunuoliais ir pastebėjome, jog dalis jų bijo pasisakyti, kad jie priklauso tam tikrai tautinei mažumai. Išsakytos labai įvairios nuomonės. Dalis pavojaus Lietuvai neįžvelgia, nes, jų manymu, skirtingos kultūros gali padėti mums tobulėti, mokantis vieniems iš kitų“.

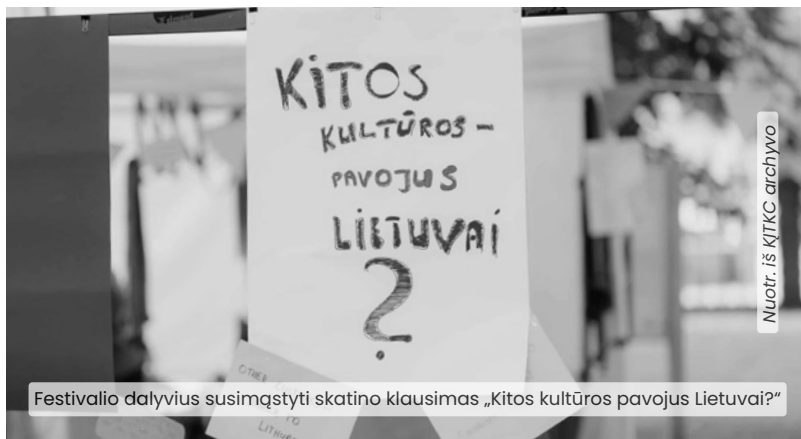
Įvairovę kuria atskiri segmentai

Šiemet festivalis „Kultūrų sodas“ prasidėjo nuo Istorinės prezidentūros muziejuje surengtos diskusijos apie istorines tautines mažumas, ieškant atsakymo į klausimus, kas yra tautinės mažumos ir kas yra istorinės tautinės mažumos, kokia mūsų bendra istorija, kaip gyvena bendruomenės šiandien ir kokius pokyčius atnešė tautinių mažumų įstatymas Lietuvoje? Diskusijoje dalyvavo Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas, Lietuvos karaimų kultūros bendrijos pirmininkė, muzikologė, tarpdisciplininių Europos studijų magistrė, doc. dr. Karina Firkavičiūtė, Lietuvos romų istorijos ir atminties archyvo ir bibliotekos vadovas Gopalas Michailovskis, Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos vadovas Motiejus Jakubauskas bei buvęs ilgametis Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas prof. dr. Adas Jakubauskas.

„Kultūrinėje ir tautinėje įvairovėje labai svarbu matyti atskirus segmentus. Žmonės su Lietuva turi skirtingą ryšį. Ir iššūkiai, su kuriais jie susiduria, yra skirtingi. Istorinės tautinės mažumos, kurių Lietuvoje yra daugiau nei 400 tūkstančių, yra Lietuvos piliečiai. Jie su šalimi turi ilgalaikį, dešimtmečiais ir net šimtmečiais skaičiuojamą ryšį. Tarp jų tautinės mažumos, sudarančios apie vieną procentą, neturi galimybės savo gyvenimą susieti su kita valstybe. Jiems vienintelė tėvynė yra Lietuva. Suprantant, kad jie yra maži, o naujoje kultūrinėje įvairovėje jie tampa dar mažesni, jiems labai svarbu padėti, nes kitaip mes ga-

Dieveniškų Simono Karczmara amatų kiemo profesijos mokytoja Teresa Banelienė ir jos mokiniai.

Festivalio dalyvius susimąstyti skatino klausimas „Kitos kultūros pavojus Lietuvai?“

Tradicionis festivalis „Kultūrų sodas 2025“ prasidėjo diskusija apie istorines mažumas.

Jau kelintą kartą „Kultūros sode“ savo kultūrą pristatė Lietuvos kirgizų bendruomenė.

lime prarasti savitumą, kuris svarbus ne tik pačioms tautinėms mažumoms, bet ir visai Lietuvai, – apie festivalio pradžioje vykusios diskusijos aktualumą kalbėjo Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas. – Greta istorinių tautinių mažumų Lietuvoje gyvena iš įvairių šalių atvykę užsieniečiai. Jie į Lietuvą atvyko skirtingu laiku, skirtingais tikslais, bet jie taip pat gyvena mūsų šalyje. Jų daugiau nei 200 tūkstančių. Ir kai pavyksta tiek istorines mažumas, tiek neseniai į Lietuvą atvykusius užsieniečius suburti į vieną kultūrų sodą, į vieną kiemelį, visiems pabūti kartu ir dalytis gera nuotaika, yra nuostabu. Tikiuosi, kad tas kultūrų sodas tiems žmonėms įžiebia pozityvią viltį, kad visi gyvenantys Lietuvoje, nepaisant jų kultūros, religijos, kalbos, yra laukiami ir svarbūs mūsų valstybei. Tikiu, kad kultūrų sodas, pražydęs jų širdyje, žydės visus metus ir persikels į kitus renginius, kitas iniciatyvas“.

Festivalis padeda pažinti

Dainius Babilas pažymėjo, kad aštuntą kartą Kaune vykstantis festivalis svarbus ir visai visuomenei, nes jis suteikia galimybę iš arčiau pažinti Lietuvoje esančią kultūrinę ir tautinę įvairovę, pabendrauti su tautinėmis mažumomis, su Lietuvoje gyvenančiais užsieniečiais. „Supratimas, kad mes gyvename kartu, yra labai svarbus ir kai sukuriamą galimybę žmonėms susipa-

žinti, betarpiškai pabendrauti, užsimezga ilgalaikis ryšys. Festivalis ir kitos šventės yra tiltai tarp skirtingų kultūrų, be ko mes neturėsime kokybiško supratimo, kokia yra Lietuva, – kalbėjo direktorius, kuris, dar vadovaudamas Kauno įvairių kultūrų centrui, ir inicijavo tautinių mažumų festivalius. – Maždaug prieš 20 metų kilo mintis kurti renginio, kuris vyktų atviroje miesto erdvėje, tradiciją, nes pastebėjau, kad, nepaisant įvairiose patalpose organizuojamų koncertų, parodų, susitikimų gausos, žmonės labai mažai žinojo apie tautines mažumas. Susidarė įspūdis, kad mes patys vieni kitiems esame gražūs ir įdomūs. Prisimenu, į Laisvės alėjoje vykusius pirmuosius renginius, kurie tada vadinosi „Kultūrų tiltai“, atėję žmonės klausdavo, iš kur vienas ar kitas kolektyvas atvažiavęs. Jiems paaiškindavome, kad jie neatvažiavę, kad jie gyvena kitoje gatvės pusėje. Kai suradome šį jaukų Istorinės prezidentūros sodelį, festivalį pavadino „Kultūrų sodas“. Tiesiog pati erdvė reikalavo kitokio pavadinimo. Nuoširdžiai džiaugiuosi, kad dabartinei centro komandai pavyko užauginti festivalį iki tokio, apie kokį mes svajojome pradėję kurti šią tradiciją. Tai didžiulis visos centro komandos nuopelnas, o Departamento pareiga skatinti, kad jie tęstų šią tradiciją“.

Barbora Gaudutė

Vasaros atradimai – kalba, istorija, nuotyčiai

Nuo M. K. Čiurlionio iki S. Dacho ir M. Valančiaus, nuo Palangos iki Mosėdžio, nuo baltų laikų iki žemaičių – tokiais žinių pilnais bagažais ir kupini įspūdžių su vasaros stovykla atsiveikino mūsų stovyklautojai.

Klaipėdos tautinių kultūrų centro vasaros dienos stovykloje dalyvavo 60 vaikų, buvo organizuotos 2 pamainos po 5 dienas, nuo birželio 30 d. iki liepos 11 d.

„Džiaugiamės, kad galėjome prisidėti prie turiningesnės tautinių bendruomenių vaikų vasaros. Džiaugiamės ir tėvelių bei vaikų paliktais atsiliepimais. Stovyklos lankomumas buvo šimtaprocentinis. Vadinas, mūsų sukurta programa vaikams tikrai patiko. Mums, dirbusiems su stovykla, taip pat atminty išliks ypatingi, su stovyklautojais patirti momentai – bendros dainos, mūsų kelionės ir už artimuosius uždegtos žvakutės bažnyčioje“, – pasakoja Klaipėdos Tautinių kultūrų centro direktorė Jelena Butkevičienė.

Atskleidžiamos audimo paslaptys.

Pažintis su žirgais

Kūrybinis susikaupimas

Tautinių kultūrų centras kasmet dalyvauja Klaipėdos miesto savivaldybės vaikų vasaros poilsio organizavimo konkurse ir ketvirtus metus iš eilės organizuoja vaikų vasaros dienos stovyklą, skirtą Klaipėdos tautinių bendruomenių sekmadieninių mokyklų ir nuo karo pasitraukusių ukrainiečių vaikams. Šiomet vasaros stovykla vadinosi „Vasaros atradimai – kalba, kultūra, istorija, nuotykių“.

„Sudarydami programą daug dėmesio skyrėme krašto, istorijos, kultūros pažinimo veiklai ir lietuvių kalbai. Kasmet stengiamės surasti kažką naujo, parodyti kažką nematyto ir noriu pasidžiaugti centro kolektyvu, darbuotojais, kurie profesionaliai kuria programą, geba numatyti visus niuansus ir nepalieka vaikams laiko nuobodžiauti“, – teigia Jelena Butkevičienė.

Tobulinti lietuvių kalbos įgūdžius vaikams padėjo mokytoja Veronika Kibickienė, kalbos mokiusi per žaidimus, viktorinas, įtraukias užduotis, net autobusų ir išvykose.

Stovyklos metu vyko į tikrą akmenų karalystę Mosėdyje – Vaclovo Into akmenų muziejų. Apsilankę Žemaičių kaimo muziejuje pažinome žemaičių buitį ir senovę. Stovyklautojai lankėsi ir rašytojo Motiejaus Valančiaus gimtinės muziejuje, kur kepė piemenėlių duoną. Taip pat lankytasi senojoje kalvėje – kur kaldinti baltiški žiedai, Simono Dachio namuose, kur sužinota įžymiosios skulptūros Klaipėdoje – Anikės iš Taravos istorija, Gintaro muziejuje, kur kurti rankdarbiai su gintarėliais, dar piešta, tapyta ir mokytasi apie lietuvių menininką, genijų – M. K. Čiurlionį, ekskursuota po meškų sostinę Telšius ir užsukta į Mindaugo Ivanausko Zoo sodybą Salantuose.

Vaikų vasaros stovyklą finansavo Klaipėdos miesto savivaldybė.

Ilona Kabošytė

Vilniaus latviai prisiminė Janį Rainį ir pagerbė Gunta Rone

Rugpjūčio 9 d. Tautinių bendrijų namuose Vilniaus latvių bendruomenė surengė popietę, skirtą latvių poetui, rašytojui Janiui Rainiui, dažnai vadinamam latvių Johannu W. von Goethe.

Vilniaus latvių bendruomenės pirmininkė Gunta Rone trumpai peržvelgė vieno žymiausių latvių poeto gyvenimo ir veiklos svarbiausius etapus, jo kūrybą. Janio Rainio gyvenimas siejasi ir su Vilniumi. 1888 m. baigęs teisės studijas Sankt Peterburgo universitete jis kelerius metus dirbo Vilniaus apygardos teismo sekretoriumi. Poeto žmonos Aspazijos teigimu, Vilniuje jos vyras parašė gražiausius jaunystės eilėraščius. Jo kūryboje vyrauja nacionaliniai, istoriniai motyvai. Lietuva, jos istorija, lietuvių liaudies dainos ir literatūra buvo vienas jo kūrybinių impulsų šaltinis. Reikšmingiausi lietuviškos tematikos kūriniai yra tragedija „Indulis ir Arija“, draminė poema „Dauguva“, eilėraštis „Broliams lietuviams“, tapęs daina. Buvo pradėjęs rašyti dramą apie Vytautą J. Rainis akcentavo baltų vienybės idėją. „Many teka latvių kraujas / Su lietuvišku maišytas, Tai suvienytoju skirkit, / Priedermes naujas man duokit“, – rašė poetinėje autobiografijoje. Daug J. Rainio poezijos, pasakų vaikams, pjesių yra išversta į lietuvių kalbą.

Vilniaus latvių bendruomenės surengtoje popietėje dalyvavo ir puikų spektaklį dovanojo mėgėjų teatras „Vecsaule“ iš Bauskės regiono, Vecsaulės seniūnijos.

Renginio pabaigoje pasveikinta 80-ąjį gimtadienį švenčianti Vilniaus latvių bendruomenės pirmininkė Gunta Rone.. Ją sveikino Tautinių mažumų departamento Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vyriausioji specialistė Eglė Kiuraitė, Tautinių bendrijų namų l. e. p. direktorė Rita Novikienė, Lietuvos rumunų kultūros draugijos „Dačija“ pirmininkė Lučija Bartkienė, Lietuvos armėnų sąjungos atstovas Ruslan Arutunian, bendruomenės nariai.

Barbora Gaudutė

Pasveikinta 80-ąjį gimtadienį švenčianti Vilniaus latvių bendruomenės pirmininkė Gunta Rone

XII-osios totorių kūrybinės vasaros mokyklos baigiamasis koncertas

Liepos 9–17 dienomis vyko tradicinė ir jau dvyliktoji Totorių kultūros centro organizuojama kūrybinė vasaros mokykla, skirta ugdyti jaunąją Lietuvos totorių kartą, perduoti jai per amžius protėvių sukaupytą paveldą.

Organizatoriams talkino kvalifikuoti pedagogai iš Krymo, Turkijos ir Lietuvos. Dalyviai buvo mokomi dainuoti ir šokti, nacionalinių virtuvės subtilybių bei kitų tradicijų.

Po savaitę trukusio darbo mokyklos dalyviai parėngė įspūdingą koncertą, įvykusį liepos 16 d. Trakų kultūros ir menų centre. Koncerte buvo pristatytos Krymo totorių Nevruz Bayram tradicijos.

„Jau dvylika metų vaikus, jaunimą, senjorus ne tik iš Lietuvos, bet ir Lenkijos, Latvijos, Krymo, Tatarstano, Turkijos mes sukviečiame į vasaros mokyklą. Jos dalyviai ne tik mokosi etnokultūros, bet ir bendrauja, kas, mūsų manymu, yra labai svarbu. Totoriai Lietuvoje gyvena daugiau kaip 600 metų ir mes norime, kad jie ir toliau puoselėtų savo kultūrą, todėl ir rengiame vasaros mokyklas“, – prieš koncertą kalbėjo Totorių kultūros centro vadovė Almira Parmaksizoglu.

Ji padėkojo rėmėjams – Tautinių mažumų departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Vilniaus miesto savivaldybei, Turkijos Respublikos ambasadai Lietuvoje, Turkijos bendradarbiavimo ir koordinavimo agentūrai TIKa, Trakų rajono savivaldybei, vasaros mokykloje talkinusiems specialistams.

Vasaros mokyklos organizatorius, dalyvius ir pe-

dagogus sveikino Turkijos ambasadės Vilniuje patarėjas Cengiz Güneş. „Jau daugiau nei 600 metų totoriai praturtina Lietuvos kultūrą, dalindamiesi savo tradicijomis, virtuve ir pasakojimais. Totorių kalba, tradicijos ir tikėjimas laiko stiprų kultūrinį ryšį tarp Turkijos ir Lietuvos. Turkija didžiuojasi galėdama remti totorių bendruomenės pastangas išsaugoti savo kultūrinę identitetą. Vasaros mokykla – vienas iš projektų, kurį Turkija remia nuo pat jo pradžios per Turkijos bendradarbiavimo ir koordinavimo agentūrą TIKa. Tikimės tolimesnio bendradarbiavimo, stiprinant totorių paveldą ir ryšius tarp Turkijos ir Lietuvos“, – teigė Turkijos ambasadės Vilniuje patarėjas.

Totorių kultūros centrui už aktyvią veiklą dėkojo Tautinių mažumų departamento Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė, Trakų rajono savivaldybės vicemeras Jonas Kietavičius.

Po sveikinimų vasaros mokyklos dalyviai dovanojo puikų koncertą – dainų, muzikos, šokių ir žaidimų lydimą pasakojimą apie tradicinę Krymo totorių šventę „Nevruz Bayram“, kurią parėngė folkloro mokytoja Elmira Bekirova iš Krymo, turkų liaudies šokių mokytojas Ilker Teker, muzikantai Liutauras Milišauskas ir Jekaterina Rodionova.

Po koncerto visiems vasaros stovyklos dalyviams buvo įteikti pažymėjimai, liudijantys, kad jų Krymo totorių pažinimas tapo gilesnis ir visapusiškesnis.

Teresė Kaunaitė

Mokyklos dalyviai ir ansamblis „İlusu“ pristato tradicinę Krymo totorių šventę „Nevruz Bayram“.

Nuotr. Karolinos Baltušskės

Išpūdingas Tarptautinis totorių kultūros festivalis

Liepos 13 d. Trakų pilies Didžiojoje menėje įvyko 5-asis Tarptautinis totorių kultūros festivalis, kurį organizavo Trakų krašto totorių bendruomenė kartu su Lietuvos ir Krymo totorių ansambliu „Efsane“.

„Tarptautinio totorių kultūros festivalio idėja neatsirado iš karto – tam reikėjo subręsti. 2020 m. pradėjau galvoti apie projektą, skirtą Lietuvos totorių jubiliejiniams metams, ir jau 2021-aisiais surengėme pirmąjį festivalį, – pasakoja festivalio iniciatorė, Trakų krašto totorių bendruomenės ir ansamblio „Efsane“ vadovė Elnara Churlu. – Bėgant metams festivalio svečiais tapo daug įvairių Krymo totorių menininkų: dainininkai, muzikantai, dailininkai, keramikai. Mes visuomet džiaugiamės galėdami juos priimti, esame atviri naujoms pažintims ir kviečiame svečius į Lietuvą. Nuolatinė festivalio dalyvė yra ir dainininkė Nadija Adamčiuk. Ji – daugelio konkursų laureatė, galingo balso savininkė, ir visuomet mus palaiko – koncertuose bei renginiuose, skirtuose Krymo totorių deportacijai atminti. Neatskirama festivalio dalis – ansamblis „Vydraga“. Tai mūsų ištikimi draugai ir nuolatiniai dalyviai. „Vydraga“ yra lietuvių folkloro kolektyvas, kuris pristato lietuvių liaudies muziką, groja įvairiais autentiškais instrumentais ir supažindina su skirtingų regionų kostiumais. Džiaugiamės sulaukę seserų Majrė ir Mavilė Pašaevos. Majrė – labiau džiaz, o Mavilė – klasikinio vokalo atlikėja. Ypatinga staigmena tapo tai, kad festivalio metu paaiškėjo, jog jos yra mūsų giminaitės. Taip pat atvyko Elnara Letova iš Vokietijos ir ukrainiečių mušamųjų instrumentų atlikėjas Oleksijus Gmyrija, Be abejo, pasirodė ir mūsų ansamblis „Efsane“. Labai džiaugiuosi, kad festivalis ir „Efsane“ ansamblis

tapo mūsų šeimos reikalu. Vyriausioji dukra Elvina dainavo ir šoko, sūnus Selimas ne tik dainuoja ir šoka, bet ir padeda organizaciniais klausimais. Labai džiaugiuosi, kad ansamblyje dalyvauja ir jauniausioji dukra Amidė, o taip pat dvi mano brolvaikio dukros. Tai suteikia kolektyvui dar daugiau jaukumo. Mane visada palaiko vyrai. Jo pomėgis yra fotografija, todėl jis dažnai fotografuoja mūsų festivalius“.

„Su „Efsane“ kolektyvu ir jo vadove Elnara Churlu esame pažįstami nuo 2016 metų. Kuriamo naujas ansamblio programas, rengiame koncertus. Šią vasarą, kaip ir ankstesniais metais, atvykau padėti pasiręngti tarptautiniam festivaliui. Džiaugiuosi, kad „Efsane“ kolektyve dalyvaujantys vaikai, kurių dalis yra iš Krymo totorių šeimų, dalis – iš Lietuvos totorių ir dalis iš lietuviškų, labai greitai išmoksta tiek totoriškas dainas, tiek totoriškus šokius. Jie visi labai greitai pajunta totorių etnokultūros ypatumus“, – po festivalio koncerto džiaugėsi iš Ukrainos į Trakus atvykęs Krymo totorių etnokultūros mokytojas Seit Yahya Kazakov.

Prieš festivalio koncertą Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas Motiejus Jakubauskas Elnarai Churlu už nuopelnus, Lietuvos totorių istorinės atminties kultūros išsaugojimą, ilgametį vadavimą Lietuvos totorių folkloro ansambliui „Efsane“ perdavė Lietuvos Respublikos Seimo apdovanojimą. Seimo ir Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos apdovanojimai įteikti ir kitiems Lietuvos totorių kultūros puoselėtojams.

Vytis Kaunas

Graiškų šokiai gundo ne tik graikus

Kai tik kalba pakrypsta apie graikiškus šokius, beveik visada pirmiausia paminimas „Sirtakis“.

„Išties „Sirtakis“ nėra nacionalinis graikų šokis. Jį 1964 m. sukūrė garsus graikų kompozitorius Mikis Theodorakis filmui „Graikas Zorba“. Po šio filmo pasirodymo „Sirtakis“ tapo vienu Graikijos populiariausiu šokiu ir nacionaliniu simboliu. Taigi per užsiėmus mokomės ir šio šokio, – paklausta apie Tautinių bendrijų namuose rengiamas graikų šokių pamokas sako Lietuvos graikų draugijos „Patrida“ pirmininkė Evelina Paulavičienė. – Mūsų bendruomenė seniai mokėmės graikų šokių, o pastaraisiais metais nusprendėme pakviesti mokytis graikų šokių visus norinčius. Į mūsų kvietimą atsiliepė labai įvairių tautybių žmonės. Graikiški šokiai – bendruomeniniai, skirti gerai leisti

laiką, tai kontaktinis būdas pabūti kartu“.

„Esu sužavėta graikų šokiais. Jų žavesį pajutau pradėjusi lankyti repeticijas. Labai smagu“, – įspūdžiais dalijasi Audronė Mikionienė.

„Man patinka graikų šokių ekspresija, uždegantis mokytojas. Savo energija mus uždega ir Evelina. Per užsiėmimus pasijuntu labai gerai. Man labai patinka „Mėsininko“ šokis. Labai gražus šokis, – pasidžiaugia Jolita Lemežonienė.

„Graikija svaigstu nuo 2006 metų, nuo tada, kai nuvykau dirbti į Kretą. Man iki šiol niekas nepakeičia Graikijos. Kur bekeliaučiau, visada širdimi esu su šia šalimi. Kretoje jaučiausi geriausiai ir saugiausiai. O šokti pradėjau dar gan ankstyvoje vaikystėje, esu išbandžiusi įvairių tautų šokius, bet graikų šokių visai kitokia ekspresija“, – susižavėjimu spinduliuoja Aurelija Lauruševičiūtė.

„O aš susižavėjau Kipru. 2021 metais ten pirmą kartą nuvykau. Grįžusi pradėjau ieškoti, kas Lietuvoje susiję su Graikija. Aptikau Lietuvos graikų bendruo-

menę, pradėjau su jais bendrauti. Mintyse vis apgailestaudavau, kad Vilniuje nėra mokoma graikų šokių ir labai apsidžiaugiau pamačiusi žinutę, kad „Patrida“ pradeda rengti tokius užsiėmimus. Man patinka bendruomenės rengiami mokymai, patinka graikų šokių judesiai, muzika“, – už galimybę Vilniuje pajusti graikų dvasią dėkinga Jovita Augulienė.

Barbora Gaudutė

Nuskambejo kasmetinis festivalis „Gypsy Fest 2025“

Simboliška, kad rugsėjo 12-ąją, kai prasidėjo jau devintą kartą rengiamas kasmetinis festivalis „Gypsy Fest 2025“, Vilnių apgaubė lietus, tuo tarsi nukeliantis į romų gyvenimo istoriją, kai jų margi vežimai riedėdavo keliais ir keleliais ir saulei šviečiant, ir lyjant, ir sningant. Tad nepabūgę lietaus festivalio dalyviai rikiavosi prie Tymo turgelio, iš kur spalvinga ir muzika bei dainomis skambanti eitynių kolona leidosi į Rotušės aikštę, kur jau šurmuliavo romų kaimelis.

Jame iš tolo uoslę kuteno ant laužo kepamas ėriukas, kiti čia pat kepami kepiniai. „Mes renginio svečiams ir dalyviams siūlome paragauti romų patiekalų. Taip pat siūlome paragauti ir „Savijako“ pyrago. Tai tradicinis romų gardumynas“, – kvietė Andžela, Andrej ir Iljana, o Andžela užsiminė, kad ji yra ir ansamblio „Sare roma“ šokėja, tad festivalyje ji ne tik romų kulinarinį paveldą pristato, bet ir šokiu įsilieja į festivalį.

Romų kaimelyje „Užburto siūlo“ palapinė viliojo įsigyti romų rankdarbių. „Tai mūsų moterų sukurti rankdarbiai. Anksčiau kurti rankdarbių rinkdavomės

Tautinių bendrijų namuose, dabar juos kuriame savo namuose. Šventės dalyviams siūlome įsigyti mūsų sukurtų papuošalų moterims ir vaikams, sėkmę ir apsaugą teikiančių apyrankių“, – dirbinius pristatė Liza Kvik ir pažadėjo, kad kitais metais bus galima įsigyti ir vyrams skirtų papuošalų.

Veikė ir „Būrimo salonas“, buvo dalijamos per pastaruosius kelerius metus išleistos knygos apie romus, jų patirtą genocidą.

Priešais sceną tiesėsi ilgas puokštėmis papuoštas svečių stalas. „Pernai pasvajojau, kad noriu kažko naujo, ir tą pačią akimirką paskambinęs Ištvanas Kvik paprašė dekoruoti „Compensa“ koncertų salę didžiajam „Gypsy Fest 2024“ koncertui. Šiomet jis paprašė apipavidalinti ir romų kaimelį“, – stropiai nuo lietaus ir vėjo gūsių sauganti sukurta grožį sakė menininkė Jovita Vaičiulė, UAB „Samvita“ vadovė.

Kaimelio šurmulį kiek nutildė pasirodžiusi spalvinga eitynių kolona. Jos priekyje žirgo traukiama riedėjo karieta, kurioje pasitinkančius mojavimu svei-

kino festivalių tradicijos iniciatorius Lietuvos romų bendruomenės pirmininkas Ištvanas Kvik. Už karietos – lietaus nepabūgę festivalio dalyviai.

Ištvano Kvik teigimu, festivaliu „Gypsy Fest 2025“ norėta dar labiau išpildyti šių metų šūkį „Bijai čigono? Pažink romą!“. Juo kviesti žmonės iš arčiau susipažinti su romų kultūra ir tradicijomis, norėta, kad tai taptų tikra patirtimi, siekta parodyti, kad romai yra talentingi, draugiški žmonės.

Prie Rotušės surengtame nemokamame koncerte

dainavo, šoko ir grojo atlikėjai tiek iš Lietuvos, tiek ir užsienio.

Rugsėjo 13 d. koncertų salėje „Compensa“ įvyko „Gypsy Fest 2025“ finalinis Grand koncertas, kuriame pasirodė žinomos ir populiaros visame pasaulyje romų muzikinės grupės iš Vengrijos, Prancūzijos, Norvegijos, Makedonijos, Latvijos, Estijos ir, be abejo, Lietuvos romų atlikėjai.

Vytis Kaunas

Paminėtas Leibos Lipšico šimtmetis

Liepos 16 d. Šiaulių „Aušros“ muziejaus Chaimo Frenkelio viloje paminėtas visuomenininko, kraštotyrininko ir Šiaulių žydų bendruomenės metraštinninko Leibos Lipšico (1925–2002) šimtmetis.

Ižanginį žodį tarė Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktoriaus pavaduotoja Virginija Šiukščienė, Istorikas Jonas Kiriliauskas kalbėjo apie Leibos Lipšico

gyvenimą, aptarė jo požiūrį į įvykius ir procesus, kuriuose pats dalyvavo. Prisiminimais apie Šiaulių žydų bendruomenės metraštinninką dalijosi artimieji, bičiuliai, Šiaulių apskrities žydų bendruomenės nariai, į renginį atvykusi marti Margarita Lipšicienė.

Parengta pagal „Šiaulių krašto“ inf.

Popietė M. K. Čiurlioniui

Rugsėjo 19 d. Tautinių bendrijų namuose vyko renginys, skirtas 150-osioms vieno iškiliausių Lietuvos kūrėjų Mikalojaus Konstantino Čiurlionio gimimo metinėms. Popietėje skambėjo M. K. Čiurlionio muzika, kurią atliko pianistė Lija Negasimova, solistai Antanas Kiveris ir Rimgaudas Papickas bei birbynininkas Žilvinas Čaplikas. Nina ir Borisas Šesternikovai bei poetė Jelena Šeremet skaitė specialiai Mikalojaus Konstantino Čiurlionio metams pažymėti sukurtus eilėraščius. Taip pat vyko dr. Leonido Fleidermano autorinio filmo „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“ peržiūra. Šiame filme autorius

pristato savo surinktą medžiagą apie 2004–2014 metais vykusius Druskininkuose M. K. Čiurlionio vasaros festivalius. Renginio vedėja ir sumanytoja Nina Šesternikova. Renginyje dalyvavo Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos vyriausybės Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė, šio skyriaus vyriausios specialistės Eglė Kiuraitė ir Jovita Petrauskaitė.

Projektą finansavo Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės

TBN inf.

Unikalus koncertas Kauno geležinkelio stotyje

Rugsėjo 8 d. jau antrus metus iš eilės viešoji įstaiga „Prabudimo orkestras“ kauniečius ir miesto svečius pakvietė į unikalų koncertą, skirtą Europos žydų kultūros dienoms. Koncerto metu skambėjo gražiausios žydiškos melodijos ir dainos hebrajų, jidiš, anglų ir lietuvių kalbomis.

Šių metų Europos žydų kultūros dienų tema – „Knygos žmonės“. Ji kvietė pažvelgti į žydų kultūros tradicijas per rašyto žodžio, šventųjų tekstų ir literatūros prizmę, atskleisti žydų indėlį į Europos kultūrinį paveldą bei skatinti tarpkultūrinį dialogą. Koncertas Kauno geležinkelio stotyje tapo ne tik muzikinės, bet ir kultūrinės refleksijos stotele, kurioje susipynė istorija, menas ir bendrystė.

TBN inf.

Koncertas Kauno geležinkelio stotyje

Visagino 50-metis subūrė visas tautybes šventei

Rugpjūčio 9 d. Visaginas iškilmingai paminėjo 50-ąsias įkūrimo metines. Šventė tapo daugiatautės miesto gyventojų vienybės ir kultūrinės įvairovės įro-

dymo. Iškilmingame Visagino savivaldybės tarybos posėdyje Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas padėkojo tiems, kurie 50 metų kūrė

dymu – tautinės bendrijos aktyviai įsitraukė į renginius, pristatė savo paveldą ir subūrė gyventojus bei svečius bendrai kultūros, draugystės ir bendruomeniškumo šventei.

Miesto gatves papuošė spalvinga eisena, kurioje žygiavo įvairių tautybių atstovai, vilkėję tradicinius kostiumus, nešę vėliavas ir simbolius. Pagrindinėje scenoje skambėjo ukrainiečių, kaukazičių, baltarusių, totorių, uzbekų, lenkų, rusų, lietuvių ir kitų tautų muzika, o koncertinę programą papildė šokiai ir teatralizuoti pasirodymai.

Didelio susidomėjimo sulaukė kulinarinio paveldo paroda „Prie vieno stalo“, kurioje lietuvių, latvių, ukrainiečių, uzbekų, lenkų, totorių, baltarusių, rusų, kirgizų bendruomenės pristatė savo nacionalinius patiekalus ir tradicijas. Lankytojai turėjo galimybę paragauti autentiškų valgių, sužinoti jų gamtinio paslaptis ir pabendrauti su bendruomenių atstovais.

Dar vienas svarbus šventės akcentas – lauko paroda „Visagino veidai“. Parodoje buvo eksponuojami didelio formato nuotraukų koliažai, atspindintys miesto kūrimosi istoriją, svarbiausius kultūrinius įvykius ir tautinių bendrijų indėlį į Visagino raidą.

pozityvią tautinę ir kultūrinę įvairovę, kurioje būtų gera gyventi visiems. „Sveikinu ne tik su jubiliejumi, bet ir su veržlia ir šiuolaikiška vizija, kurią kuriate miestui, ir užtikrinu, kad toje vizijoje norime būti kartu su jumis“, – kalbėjo Departamento vadovas.

Šventės metu buvo akcentuotas ir valstybės indėlis į tautinių bendrijų veiklų rėmimą. 2025 m. Tautinių mažumų departamentas skyrė 31 865 eurų Visagino nevyriausybinių organizacijų ir Visagino kultūros centro vykdomiems projektams, stiprinantiems tautinių mažumų kultūrą, tarpkultūrinį dialogą ir bendruomeniškumą. Iš viso finansuota 14 projektų, atspindinčių Visagino, kaip daugiatautės bendruomenės, kultūrinį gyvybingumą. Vienas svarbiausių – Visagino kultūros centro projektas „Visaginui – 50“, kuriam skirti 6 000 eurų valstybės biudžeto lėšų.

Šventės rengėjai pabrėžė, kad Visagino 50-metis tapo ne tik proga prisiminti praeitį, bet ir įkvėpė dar labiau puoselėti kultūrinę įvairovę, skatinti bendrystę bei stiprinti miesto daugiatautės bendruomenės ryšius.

TMD inf.

Ilzenbergo dvare – popietė Livijai Majoresku- Dimšienei atminti

Rugsėjo 10 d. Rumunijos ambasada Lietuvoje, Rokiškio rajono savivaldybė ir 510-ąsias įkūrimo metines minintis Ilzenbergo dvaras surengė muzikinę popietę Rumunijos vertėjai ir Ilzenbergo dvaro savininkei Livijai Majoresku-Dimšienei atminti. Jau devintą kartą vykstantis renginys yra svarbus Rumunijos ir Lietuvos kultūriniais ryšiams.

Renginyje dalyvavo Tautinių mažumų departamento, Rokiškio rajono savivaldybės, Ilzenbergo dvaro atstovai, taip pat diplomatai, menininkai, Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ nariai.

Iš Moldovos Respublikos kilusi jauna rumunų pianistė Aleksandra Calalb, atlikdama programą, kurioje skambėjo kompozitoriaus George Enesku ir lietuvių kompozitoriaus Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kūriniai, sužavėjo savo talentu ir virtuozizmu.

Lučija Bartkienė

Panerių memoriale pagerbta romų genocido aukų atmintis

Rugpjūčio 2-ąją Lietuvoje buvo minima Romų genocido atminimo diena.

Tą dieną Panerių memoriale buvo giedamas romų himnas, žuvę romai pagerbti tylos minute. Minėjimo metu žodį tarė Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas, Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininkas Laurynas Šedvydis, Lenkijos ambasados ministras patarėjas Artur Soroko, Lietuvos

Panerių memoriale pagerbta romų genocido aukų atmintis

romų bendruomenės pirmininkas Išvanas Kvik. Departamento direktorius Dainius Babilas pabrėžė, kad Romų genocidas buvo viena iš skaudžiausių praėjusio amžiaus tragedijų. „Žmonės buvo persekiojami, įkalnami, žudomi vien dėl to, kad jie buvo romai. Jie neturėjo balso nei tada, nei ilgus dešimtmečius po karo. O mes šiandien turime balsą. Ir šiuo balsu privalome kalbėti prieš ksenofobiją, rasizmą, išankstines nuostatas, kurios formuoja atskirtį. Mes privalome reaguoti į neapykantos kalbą visur: ir socialiniuose tinkluose, ir viešojoje erdvėje, ir kasdieniame gyvenime. Neleiskime nei per žingsnį priartėti prie tokių tragedijų pasikartojimo“, – sakė Dainius Babilas.

TMD inf.

Vilniaus Shalom festivalis pradėtas genocido paminėjimu

Tarsi pranašiškas ženklas, kad šiemet Lietuvos žydų genocido diena sutapo Roš Hašaną. Rugsėjo 23 d. žydai įžengė į 5786 metus. Tą dieną daugelyje Lietuvos vietų buvo minima Lietuvos žydų genocido diena.

VšĮ „Prabudimo orkestras“, Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenė ir Vokietijos Federacinės Respublikos ambasada Vilniuje pakvietė į Lietuvos žydų genocido dienai skirtą koncertą, vykusį Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejuje. „Renginio pradžioje nuaudėjo senovinio hebrajiško rago – šofaro – garsai. Jie skambėjo neatsitiktinai: šiandien viso pasaulio žydai švenčia Roš Hašaną – hebrajiškuosius Naujuosius metus. Šofaro garsai kviečia permąstyti nueitą kelią, atsigręžti į Aukščiausiąjį ir ieškoti susitaikymo bei naujos pradžios, – į susirinkusiuosius kreipėsi VšĮ „Prabudimo orkestras“ vadovas Tadas Daujotas. – Tai ypač simboliška, nes šiandien minime Lietuvos žydų genocido dieną. Lygiai prieš 82 metus buvo likviduotas Vilniaus getas. Į Panerius buvo varomi vyrai, moterys, vaikai ir seneliai... Jie buvo žudomi vien dėl to, kad buvo žydai“.

Į susirinkusiuosius kreipėsi Vokietijos ambasadorius Lietuvoje dr. Cornelius Zimmerman apgailestavo

dėl Holokausto, kurį vykdė Vokietija.

Koncerte skambėjo žydų tautos išgyvenimus primenantys kūriniai, kuriuos atliko dainininkas Rafailas Karpis, Valstybinis choras „Vilnius“ (meno vadovas ir vyr. dirigentas Artūras Dambrauskas), smuikininkas Dainius Peseckas, pianistas Vincenzo de Martino. Šofarais grojo Tadas Daujotas.

Vakaro kulminacija – atliktas kompozitoriaus ir šiame renginyje dalyvavusio iš JAV atvykusio Lee Kesselman kūrinys „Wagon of Shoes“.

Šiuo koncertu pradėtas ir Vilniaus Shalom festivalis. Dėka gausaus būrio rėmėjų, visi koncertai – nemokami. Festivalį remia ir Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

TMD inf.

Vilniaus Shalom festivalis pradėtas genocido paminėjimu

Vijolė Šylari

Panevėžio romė, 72 m. Užaugo vaikų namuose. Suaugusi surado savo tėvus.

„Palaikau su ja telefoninį ryšį. Paskambinusi pradeda mielais žodžiais: mano žvaigždute, ar švietai danguje, ar koks debesėlis temdo tavo veidą? Ar šypsaisi kaip mėnuliukas iš aukštumų?... Aš ir sakau: parašyk man tokiais žodžiais, kaip čia dabar kalbi, eilėraščių. Tik ne lietuvišką, o būtinai romų kalba. Ar žinai, kas yra eilėraštinis? Vijolė atsako: taip, taip, vaikų namuose mano eilėraštinis

dažnai skaitydavo. Ir atsiuntė. Siunčia po truputį. Popierinius eilėraštinis, popieriniam voke, nes elektroniniu paštu nesinaudoja. Per patiriamą kasdieninį skurdą trykšta padėka Dievui už duotą gyvenimą, duotus šokius ir dainas, ir laimę“, – kūrėją pristato Vida Beinortienė, leidiniui pateikusi Vijolė Šylari eilėraštinis ir jų vertimą į lietuvių kalbą.

Mūsų gyvenimas puikus. Amaro džiiipė sy gožo.

Saulė patekėjo – Kham hadyjapė –

Pakilkit, žmonės,

Sėsim į vežimus,

Prie jūros, lašinius

Ir bulves valgysim

Ir ką nors uždirbsim.

Kham hadyjapė –

Uštėn, čhavalė,

Bėšas dē vurdēna,

Če maro, balavas

I bulba tēmangas

I choc kicy tēzrubinas.

Sunkus mūsų gyvenimas,

Bet aš dėkoju Dievui,

Kad davė mums sveikatos,

Kad davė laimę mūsų vaikams.

Pharo amaro džiiipėn,

Nē mē parikirou Dēvlēške,

So dyja amēnge sastypēn,

So dyja bach amarē čhavorēnge.

Dėkoju tau, Dievuli,

Bučiuoju tau rankas ir kojas,

Kad apsaugojai mus abu,

Kad apsaugojai mūsų gyvenimą.

Parikirou mē tuke, Dēvloro,

I čemudou mē tuke vistorē i hērorē,

So obrakhjan amēn duj dženēn

So obrakhjan amaro džiiipēn.

Paukšteli, paukšteli,

Tu pagiedok man dainelę,

Parodyk, kur mano nameliai,

Atrask tu mano namelius.

Skraidai tu po visą pasaulį,

Tu viską matai,

Tu pasakyk man,

Kur yra Dievulis.

Ar po žemę vaikšto,

Ar jis danguje,

Bet surasiu jį

Ir jo pamaldausiu.

Dėkoju aš Dievuliui,

Kad sukūrė žemę ir gamtą,

Davė mums maistą

Davė mums laimę.

Čiriklori, čiriklori,

Tu zbaga amēnge gilori,

Sykau, miro kaj khēro,

Lachtē miro tu khēro.

Lētynēs tu po saro svēto,

Tu dykhēs saro,

Tu pophēn mange,

Kaj sylē Dēvloro.

Či do phu psirēl,

Či do bolybē,

No latha mē lēs

I primanga Dēvlorēs.

Parikiras mē Dēvlorēške

So dyja phu i priroda,

Dyja amēnge chabnoro,

Dyja amēnge bachtaloro.

Elena Suodienė

Humanitarinių mokslų daktarė, Europos meno ir literatūros akademijos apdovanota „Aukšinės plunksnos“ premija, 18 poezijos knygų autorė.

Магнитных волн слепая тяга
И напряжение полей,
Когда твоей телесной ткани
Свечение в чашечках колен,

В твоих сосудах и суставах,
В твоих лодыжках и мизинцах
Созвучно коду мироздания,
Чтобы полнее воплотиться,

Когда играет позвоночник
Оттенками твоих лучей,
Когда пылают светом очи
И связь с мирами всё прочней!

Но если дух ослабевает,
Предназначение поправ,
Ты более материален,
Слабеет волновая явь.

Когда в процессе обмирщения
Ты забываешь свою суть,
Неизъяснимое свечение
Душе так хочется вернуть!

И снова чует позвоночник
Небесной дали вертикаль...
Свет, изливаясь в контур строчек,
Словно божественный Грааль.

Ступней богинь я помню выгиб,
Лодыжек тонкостью пленяюсь...
Черты богинь мы подзабыли,
Познания смещая ракурс.

Они - по нашему подобию:
Их страсти, их повадки, месть:
Они не поведут надбровием,
Пронизывая ядом лезть.

И чтобы разгадать поступки
Своих крылатых современниц,
Богинь я вспоминаю ступни,
Их бархатистой кожи прелесть.

О, как богини разнолики!
О, как они милы злодейски!
Нет, ни одна не шита лыком
Из моих милых современниц!

А в чём отличие от Зевса
У соплеменников, скажите?
Во всех повадках громовержца -
Хитросплетенья нашей жизни!

Сейчас мы стали откровенней -
Неоязычество настало!
И правда жизни в ликах древних
Опять взыскует идеала.

Небес читаю письма
Как недосказанную сказку.
Приветствую, сановный август!
Месяц царей уже настал!
Порфиры царственных плодов

И ароматы астр расцветших...
Как будто шарм богинь нездешних
Пронизывает лона дол.

Астарты чары осязая
Возможно, взглядывая в грозди,
Словно далёких странствий грёзы
С надбытым укрепляют связь.
О, Персеидовых дождей

Свечению сладостно внимая,
Я слышу возгласы Данаи
И становлюсь ещё нежней.

31.07.2025

22.07.2025

01.08.2025

„Kultūros sodai 2025“ akimirkos

